

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika předškolního věku

LEVÁCTVÍ U PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ LEFT-HANDERS AMONG PRESCHOOL CHILDREN

Bakalářská práce: *11-FP-KSS-2027*

Autor:

Barbora DRAHOŇOVSKÁ

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Jana Kadavá

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
68	24	0	0	14	2

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora SALABOVÁ**
Osobní číslo: **P09000122**
Studijní program: **B7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika předškolního věku**
Název tématu: **Leváctví u předškolních dětí**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Popsat problematiku leváctví a zjistit četnost levorukých dětí ve věku od 3 do 6 let a analyzovat případné problémy v jejich vývoji.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník

Roz
For
Se

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

HEALEY, Jane M. Leváci a jejich výchova. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-701-9.

SOVÁK, Miloš. Výchova leváků v rodině. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973.

SYNEK, František. Záhady levorukosti. 1. vyd. Praha: Horizont, 1991. ISBN 80-7012-054-1.

VODIČKA, Ivo. Nechte leváky drápat: metodika levorukého psaní, kreslení, malování. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-479-3.

ZELINKOVÁ, Olga. Dyslexie v předškolním věku? 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-321-5.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jana Kadavá

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: 1. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

vedoucí katedry

dne 22 -04- 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Leváctví u předškolních dětí
Jméno a příjmení autora: Barbora Drahoňovská
Osobní číslo: P09000122

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 21/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne:

Barbora Drahoňovská

Děkuji paní PhDr. Janě Kadavé za odborné vedení mé bakalářské práce. Též děkuji své rodině a manželovi za podporu po celou dobu studia a při tvorbě této práce.

Název bakalářské práce: Leváctví u předškolních dětí

Jméno a příjmení studenta: Barbora Drahoňovská

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2011/2012

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Kadavá

Anotace: Bakalářská práce se zabývala problematikou leváctví u předškolních dětí navštěvujících vybrané mateřské školy v Turnově a jeho okolí. Jejím cílem bylo zjistit četnost leváctví, vliv dědičnosti a problematiku práce s levorukými dětmi v předškolních zařízeních. Práci tvořily dvě oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která vysvětlovala, co pojem leváctví zahrnuje a s ním spojenou problematiku, jako je lateralita, výchova levorukých dětí a přecvičování. Praktická část zjišťovala za pomoci dotazníku četnost levorukých dětí v mateřských školách na Turnovsku, vliv dědičnosti, projev levorukých dětí v některých složkách výchovy a vzdělávání v mateřské škole. Výsledky ukázaly, že levoruké děti nejsou svou vyhraněností nijak handicapované.

Klíčová slova: leváctví, lateralita, dědičnost, pravá a levá hemisféra mozku, přecvičování, výchova levorukých dětí.

Title of the bachelors thesis: Left – handers Among Preschool Children

Author: Barbora Drahoňovská

Academic year of the bachelors thesis submission: 2011/2012

Supervisor: PhDr. Jana Kadavá

Summary: This bachelor thesis is concerned with left-handedness among preschool children attending selected kindergartens in Turnov and its surrounding areas. The main goal of this thesis is to detect the frequency of left-handedness and the influence of heredity in addition to difficulties that arise from working with left-handed children in preschool facilities. The paper is divided into two parts. First part is theoretical and defines what does the term left-handedness mean and the issue of laterality, education of left-handed children and their retraining. The practical part of this paper examines, by way of questionnaire, the frequency of left handed children in Turnov, the influence of heredity, the expression of left-handed children in some aspects of education in kindergarten. The study had showed that left-handed children are not handicapped in any way by this disposition.

Key words: left-handedness, laterality, heredity, right and left brain hemipshere, retraining, education of left-handed children.

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Lateralita.....	12
1.1 Diagnostika laterality.....	13
1.1.1 Zkouška laterality dle Žlaba a Matějčka.....	13
1.1.2 Orientační test laterality.....	14
2 Leváctví.....	16
2.1 Leváctví v minulosti.....	17
2.2 Leváctví v současnosti.....	18
2.3 Dědičnost levorukosti.....	19
2.4 Formy levorukosti.....	21
3 Výchova levorukých dětí v rodině.....	22
3.1 Pomůcky pro leváky.....	25
4 Předškolní výchova leváků.....	27
5 Přeucený levák.....	29
5.1 Důsledky přecvičování.....	31
5.2 Typické rysy osobnosti přeucených leváků.....	32
PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
6 Cíl praktické části.....	35
6.1 Předpoklady průzkumu.....	35
7 Použité průzkumné metody.....	36
8 Popis zkoumaného vzorku.....	37
9 Průběh průzkumu.....	39
10 Výsledky a jejich interpretace.....	40
10.1 Vyhodnocení dotazníku pro ředitelky a učitelky mateřských škol.....	40
10.2 Vyhodnocení dotazníku pro rodiče levorukých dětí.....	51
11 Shrnutí výsledků praktické části.....	61
11.1 Ověření předpokladů průzkumu.....	61
Závěr.....	63
Navrhovaná opatření.....	64
Seznam použitých zdrojů.....	66
Seznam příloh.....	68

Úvod

Předložená bakalářská práce se zabývá problematikou levorukosti u dětí předškolního věku. Popisovaným a pečlivě analyzovaným vzorkem jsou děti v mateřských školách, kde se může nacházet pramen některých problémů, především při přechodu z výše zmíněného zařízení na první stupeň základní školy. Dítě, které bere svoji levorukost jako samozřejmost, může mít poté ve škole velké problémy psychického rázu, které pramení právě z tohoto levorukého handicapu. Nejen, že si dítě bude připadat jiné než ostatní, ale také se lehko může stát terčem posměchu od ostatních „pravorukých“ žáků. Přestože levorukost není nemocí ani nákazou, mohou ho některé děti díky své neuvědomělosti brát jako cosi jiného a odlišného a z toho potom mohou pramenit problémy, které jsou zmíněné a popsány výše v textu. Důležitou a podstatnou věcí je tedy prevence, aby se včas předešlo případným problémům v budoucím, osobním životě žáka. S prevencí by se mělo začínat co nejdříve, alespoň tedy ještě před nástupem dítěte do základní školy, a proto se tato bakalářská práce zabývá levorukými dětmi v mateřských školách.

Autorka působí jako učitelka v předškolním zařízení, kde upevňuje s dětmi úchop tužky, pastelky či fixu. V mateřské škole též probíhá nácvik „psaní“ v podobě grafomotorických cvičení. Pokud není učitelka seznámena s problematikou leváctví, může takovému předškolákovi uškodit na místo toho, aby u něho upevnila kladné návyky při činnostech předcházejících psaní. S obtížemi se dále setkáváme při držení a užívání přístroje. Pravoruké děti napomínají leváky, že drží lžici v druhé ruce a okamžitě vyvstává problém, jak je to dobře. Jak vysvětlit pětiletému předškolákovi, že je to správně, tak i tak? Někdy se opravdu velice pobavíme při groteskních situacích, které z problematiky leváctví vyplývají mezi dětmi v mateřské škole.

Bakalářská práce vychází z hlavních předpokladů, že leváctví je dědičné, počet levorukých chlapců je vyšší než počet dívek navštěvujících mateřské školy na Turnovsku, levoruké děti nemají žádné výrazné obtíže ve vývoji. Pro ověření předpokladů byla pro předloženou bakalářskou práci zvolena metoda dotazování a technika dotazníku. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části bakalářské práce se zabýváme pojmy lateralita, leváctví, výchova levorukých dětí v rodině, v mateřské škole a precvičováním levorukých dětí. V praktické části práce prostřednictvím vzorku respondentů tvořeném učitelkami, ředitelkami mateřských škol a rodiči levorukých dětí ověříme stanované

hypotézy a dozvíme se více o vývoji levorukých dětí. Práce je určena pro učitelky mateřských škol a rodiče levorukých dětí, pro jejich náhled do oblasti levorukosti a práce s levorukými dětmi. Smyslem a účelem předložené bakalářské práce je seznámit se s problémy, které přináší práce s levorukými dětmi a odhalit tajemství, které toto téma s sebou stále nese.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Lateralita

Pojmem lateralita rozumíme *vztah pravé a levé strany v organismu nebo odlišnost pravého a levého z párových orgánů* (Drnková 1983, s. 12). Tato odlišnost je vysvětlována jako rozdílná výkonnost, aktivita či specifičnost jednoho z členů oboustranného páru tělesných orgánů ve srovnání s druhým nebo u jednoho z těchto členů dochází k dominantnímu, vedoucímu postavení (Drnková 1983, s. 12).

Laterální dominance znamená přednostní užívání a lepší výkon jedné strany těla ve srovnání s druhou (Drnková 1983, s. 12). Od toho termínu se dnes již upouští a je nahrazován pouze pojmem lateralita, proto Janečková (2004, s. 5) vysvětluje pojem lateralita, jako *přednostní užívání jedné z párových částí těla*. Rozlišuje tyto tři typy: praváctví, leváctví a nevyhraněnou lateralitu.

Rozlišování pravé a levé strany je jedním ze základních přírodních principů, projevující se i v lidském mozku. Příčiny laterality zůstávají i nadále předmětem úvah a zkoumání. Na vzniku laterality má svůj podíl genetika, ale i nitroděložní prostředí, zejména hladina testosteronu. Vývoj k přednostnímu používání jedné ruky probíhá před narozením dítěte. V průběhu nitroděložního vývoje 95 % plodů vkládá do úst svůj palec pravé ruky. V období mezi 12.–27. týdnem pohybuje 83 % plodů pravou paží. Věk, ve kterém dítě začne preferovat jednu ruku, se nachází v rozmezí od 12 měsíců do pěti let, s průměrem okolo tří let. Ruka, kterou dítě upřednostňuje v raných stádiích vývoje, se může měnit. U některých dětí se lateralita nevyhraní po celý předškolní věk.

Proces, v němž dochází k přednostnímu užívání jedné ruky, se nazývá lateralizace a souvisí se stupněm specializace mozkových hemisfér na určité procesy a funkce. Někteří autoři považují tento proces za projev zralosti centrální nervové soustavy. Není-li lateralizace dokončena v předškolním věku, zvyšuje se riziko vzniku dyslexie (Zelinková 2008, s. 184, 185).

Kromě laterality ruky existuje i lateralita smyslových orgánů, oka a ucha. Rozlišujeme lateralitu souhlasnou a nesouhlasnou. Jedinec se souhlasnou lateralitou užívá přednostně pravou ruku a pravé oko nebo levou ruku a levé oko. Současné používání dominantní pravé ruky a levého oka se označuje jako lateralita zkřížená, nesouhlasná. Souhlasná lateralita je v populaci častější. Dominanci jednoho z párových orgánů (ruky, nohy, oka,

ucha) určuje dominantní mozková polokoule. Pravá mozková hemisféra řídí pohybové úkony vlevo (tj. levá ruka, levá noha, levé oko, levé ucho) a levá polokoule vpravo (tj. pravá ruka, pravá noha, pravé oko, pravé ucho) (Zelinková 2008, s. 146, 147).

1.1 Diagnostika laterality

První test laterality vytvořil Václav Příhoda v roce 1936. Cílem tohoto testu bylo určit dominantní ruku pro psaní. V současné době se v poradenských zařízeních užívá zkouška laterality vydaná společností Psychodiagnostika s.r.o. v Brně roku 1972, jejímiž autory jsou Z. Matějček a Z. Žlab. Kromě laterality ruky se sleduje i dominance nohy a smyslových orgánů (Zelinková 2008, s. 186). Tento test nejčastěji používají speciální pedagogové při realizaci diagnostiky v pedagogicko-psychologické poradně pro posouzení sporné školní zralosti nebo při podezření na specifické poruchy učení. Zkouška laterality je určena i do rukou psychologů či lékařů (IPPP.CZ 2011).

1.1.1 Zkouška laterality dle Žlaba a Matějčka

V současné době nejpoužívanější zkouška má dvanáct úkolů pro horní končetiny, čtyři úkoly pro dolní končetiny, dvě pro oči a jednu pro uši. Test je vhodný pro děti i dospělé. Čas potřebný k administraci je cca 15 minut, vyhodnocení testu trvá cca 3 minuty (IPPP.CZ 2011).

I. Zkouškové situace pro horní končetiny:

- vkládání korálků do lahvičky,
- zasazování kolíčků do otvorů,
- vkládání klíče do zámku,
- házení míčku do krabičky,
- „Jakou máš sílu?“ stisknutí ruky examinátora,
- „Stlač mi ruce k zemi!“ tlak na examinátorovu ruku směrem dolů,
- „Jak nejvýš dosáhneš?“ zvednutí jedné ruky do výšky,
- sáhni si na ucho, na nos,
- zatleskání,
- navlékání niti do jehly.

II. Zkouškové situace pro dolní končetiny:

- vystoupit na stoličku,
- posouvat kostku po čáře,
- zvednout nohu,
- skákat po jedné noze.

III. Zkouškové situace pro oči:

- průhled manoptoskopem,
- průhled kukátkem.

IV. Zkouškové situace pro uši:

- „poslechni si tikot hodinek“.

Zhodnocení zkouškových úkonů vypočítáme dle jednoduchého vzorce, který vyjadřuje kvocient pravorukosti, tj. počet pravostranných reakcí v procentech:

$$DQ = \frac{P + A/2}{N} * 100$$

P součet všech pouze pravostranných reakcí

A/2 polovina úkonů, které byly provedeny oběma rukama, pravou i levou, tzn. nevyhraněně

N počet všech úkolů

Stupňová vlastnost lateralit je kvalitativně i kvantitativně vyjádřena v následujícím rozložení:

P vyhraněné, výrazné praváctví DQ = 100 – 90

P- méně vyhraněné praváctví DQ = 89 – 75

A nevyhraněná lateralita, ambidextrie DQ = 74 – 50

L- méně vyhraněné leváctví DQ = 49 – 25

L vyhraněné, výrazné leváctví DQ = 24 – 0 (Swierkoszová 2010).

1.1.2 Orientační test lateralit

Existuje i několik diagnostických testů, které mohou provádět rodiče batolete doma. Leží-li pravoruké dítě na bříšku, otáčí hlavičku napravo, levoruké nalevo. To však nesvědčí

o jednoznačné vyhraněnosti. Rodič může sledovat, kterou ruku dítě častěji preferuje při následujících aktivitách:

- drží láhev, dudlík, lžíci,
- nese zmrzlinu,
- maluje prstem,
- nese panenku, plyšové zvířátko,
- uchopuje hračky,
- kutálí a hází míč,
- mává pálkou nebo klackem,
- používá hračkové nástroje (kladívka, pilky, apod.),
- čistí si zuby, otevírá dveře, apod.

Jednotlivé projevy je vhodné zapisovat a opatrně vyhodnocovat. Preferenci ruky ovlivňuje například nápodoba dospělého, umístění předmětu v prostoru. V předškolním věku se lateralita vyvíjí a může se měnit i ze dne na den, proto je důležité dítě sledovat delší dobu (Zelinková 2008, s. 186, 187).

2 Leváctví

Levák, jak již slovo napovídá, je člověk, který provádí levou rukou činnosti, které ostatní dělají rukou pravou. Slovo „levák“ označuje pozorovatelný jev, ovšem skrývá se za ním mnohem více. Různé výzkumy dnes poukazují na to, že leváctví označuje určitý typ člověka, který má jiné vnímání než pravák, protože jedná podle odlišných myšlenkových schémat, a proto se u něj rozvinou i jiné charakterové znaky. Ve světě pravoruké civilizace působí leváci často nešikovně a neobratně. Lidová mluva připisuje levákům ještě všechny nepříjemné vlastnosti, jako například nespolehlivost a neupřímnost. Existuje široká škála odborníků, zejména psychologů a neurologů, kteří tvrdí, že leváci jsou náchylnější k alkoholismu, astmatu, senné rýmě, homosexualitě, cukrovce, nespavosti, sebevraždám a kriminalitě (Zoche 2008, s. 35, 36). Kdyby bylo toto tvrzení pravdivé, není možné, aby bylo mezi námi takové množství leváků.

Levorukým lidem bývají přisuzovány určité charakterové zvláštnosti, které je zřetelně odlišují od pravorukých. U leváků je dominantní pravá mozková hemisféra. Je známé, že určité funkce sídlí v oné polovině mozku a odlišné funkce v té druhé. Zoche (2008, s. 50) uvádí tyto schopnosti sídlící v pravé hemisféře, jako je syntetické, ucelené a komplexní myšlení, velká fantazie, prostorová orientace, obrazová představivost, rozpoznávání obličejů, paměť na melodie, empatie, sociální vnímání, intuice a pesimismus. Naopak levá hemisféra, jež je v převaze u praváků má ve vínku uloženo analytické, logicko-řečové myšlení, které je lineární, centrum řeči slovní zásobu – zejména abstraktní pojmy, intelekt a optimismus. Samozřejmě nelze tvrdit, že nemůže být levák, který má výborné logické myšlení. Z tohoto rozmístění vloh v hemisférách můžeme vyvodit určité charakterové vlastnosti leváků. Levák hovoří o pocitech, často velmi negativně. Je zatížený na minulost. Zkouší a začíná všechny možné terapie a opět je přerušuje. Není s ničím spokojený, je často depresivní a náladový, emocionálně nevyrovnaný a většinou trpí sebelitostí. Je sebezničující, vždy počítá s nejhorším. Levák je charismatický typ. Vyhledává práce, činnosti, které ho baví, jako jsou malování, hraní na hudební nástroje, lehkou práci na zahradě, různé kreativní činnosti. Často myslí na velké množství věcí současně, začíná najednou více činnostmi, potřebuje hodně prostoru. Má velmi dobrou vyjadřovací schopnost, bývá obratný, někdy až sugestivní ve slovním vyjadřování. Jako dítě bývá těžko zvladatelný, protože je pro něj obtížné rozeznat, co je správné a co ne. Je sdílný, často duchovně založený a vynalézavý. Snadno propadá panice a reaguje

bezmocností a ztrátou sebekontroly. Často věří v osud a na náhodu, má sklony rychle zaujímat osudný, fatalistický postoj. Při dlouhotrvající zátěži (stresu) má sklony k požitkářství a otylosti. Je otevřený novým nápadům a pokroku. Učí se akcemi, činnostmi a pozorováním (Zoche 2008, s. 56, 57).

2.1 Leváctví v minulosti

Na základě prozkoumání velkého množství primitivních nástrojů a zbraní nalezených archeology a uchovávaných v muzeích se předpokládá, že ve starší době kamenné byla na naší Zemi asi polovina civilizace levoruká. V mladší době kamenné se počet levorukých jedinců výrazně snížil. To mohl být první důkaz o společenském ovlivňování levoruké společnosti pravorukou civilizací. V historicky dostupných obdobích byl oficiálně prosazován kult pravé ruky. Projevy levorukosti byly potlačovány nebo nelidským způsobem trestány jako projevy čarodějnictví, spojenectví s ďáblem. Tato důsledná pravostranná kontrola se uplatňovala především v oblasti náboženství a jeho prostřednictvím i ve vzdělávání. Levorukost byla občas připuštěna při činnostech pracovních nebo bojových, zcela byla vymycována při psaní. V muzeích můžeme objevit staré zbraně a nástroje vyrobené pro levoruké, na obrázcích nalezneme třeba i levorukého faraóna. Nikdy však nenalezneme obraz či sochu levorukého písaře. Z toho lze usoudit, že psaní spojené s náboženskými úkony bylo jedním z činitelů při upevňování pravostrannosti ve společenském styku. Jean Jacques Rousseau v 18. století považoval tento společenský jev za zcela nevhodný na psychický a sociální vývoj dítěte. V kultovní oblasti křesťanské, předkřesťanské i mimokřesťanské byla za normu brána pravorukost. Levorukost se využívala v boji. Zpráva o prvním levorukém bojovníkovi je z Bible. Jednalo se o Ahoda, syna Gery Benjaminského. *Tento muž „rukou pravou nevládnoucí“ – tedy výrazně levoruký – donesl se svou družinou dar králi moabskému, který si Izraelity podrobil; přitom ukryl oboustranně nabroušený meč pod šaty na pravé straně těla. Propustil svou družinu a řekl králi, že má pro něho tajnou zprávu. Král tehdy poslal pryč všechny své služebníky. Když zůstali sami dva, Ahod bleskurychle levou rukou vytáhl meč a krále probodl* (Synek 1991, s. 17). Křesťanství zaujalo k levorukosti zásadně odmítavý postoj, protože pravostrannost byla spojována s vidinou ráje, zatímco levorukost s vidinou pekla a věčného zatracení. Po tisíce let vštěpovaly různé kulty a náboženství svým stoupencům pevnou víru, že pravá ruka je ta správná a oprávněná rozhodovat o pravdě

a právu. Až ve 20. století se objevily pochybnosti o tom, že pravoruká kultura je oprávněna usměrňovat dle svých zákonitostí i osoby vrozeně levoruké (Synek 1991, s. 14–18).

I v minulosti byly mezi slavnými a významnými osobnostmi leváci – Isac Newton, I. P. Pavlov, Friedrich Nietzsche, Marie Curie, Nikola Tesla a Albert Einstein z oblasti vědy. V klasické hudbě a skladatelé byli leváky W. A. Mozart, J. S. Bach, L. van Beethoven, S. Rachmaninov, R. Schuman, N. Paganini a mnoho dalších. Z moderní hudby se jedná o zvučná jména jako Kurt Cobain, Freddie Mercury, Jimi Hendrix. Z herců Fred Astaire, Charlie Chaplin a z českých herců Vladimír Menšík a Stella Zázvorková. Leváci byli i mezi spisovateli – Franz Kafka, Mark Twain, Hans Christian Andersen a J. W. Goethe. Slavní levorukí malíři byli Leonardo da Vinci, Pablo Picasso, Rubens, Raffaello Santi, Alfons Mucha, Jiří Trnka a Josef Lada. V politice reprezentovali leváky Benjamin Franklin, Ludvík XVI., královna Viktorie a Thomas Jefferson a mnoho dalších (Leváctví 2011).

2.2 Leváctví v současnosti

Současný svět je uzpůsoben pravoruké společnosti. Většina praváků si to neuvědomuje, ale leváci se v běžném životě setkávají i v dnešní době s řadou překážek. Podívejme se na takovou telefonní budku, která je pro pravoruké jedince, protože sluchátko je na levé straně a ciferník je nastaven pro pravou ruku. Neumím si představit, že bych jako levák měla z tohoto zařízení telefonovat. Další zajímavou pomůckou je naběračka na omáčku, která má žlábek na nalévání. Levák není schopen s touto naběračkou pracovat. Na internetu proběhl i článek o nevhodnosti mobilních telefonů pro levoruké lidi. Největší problém mají prý s nahráváním videa. Mezi další problémové pomůcky patří šicí stroj, otvírák konzerv i ruční kotoučová pila. Často se přehlíží fakt, že levorukost s sebou nese i velké přednosti. Mezi mimořádně nadanými lidmi je zastoupena poměrná část leváků. To ovšem platí i mezi lidmi se sníženou inteligencí. Mezi právníky, architekty a umělci se lze setkat s mimořádně mnoha leváky. Z pohledu statistiky je mezi leváky dvakrát více lidí s blond vlasy než lidí tmavovlasých či zrzavých. Mezi dvojčaty je také více leváků, málokdy však bývají levoruké obě děti. Z leváků se častěji stávají hudebníci, protože umějí lépe rozlišovat výšky tónů. Leváci patrně vstupují méně často do manželství. Také se ve větším počtu stávají vegetariány. Leváci se rodí častěji v březnu a červenci než praváci.

U některých kmenů v Ghaně je nemyslitelné, aby se králem stal levák. Ze zranění mozku a po mozkové mrtvici se leváci obecně zotavují lépe (Zoche 2008, s. 14–20).

Slavné osobnosti: Paul McCartney (zpěvák), Ringo Starr (zpěvák), Annie Lenox (zpěvačka), Bob Dylan (zpěvák), Sting (hudebník), Ricky Martin (zpěvák), Céline Dion (zpěvačka), Eminem (zpěvák), Natalie Imbrulia (zpěvačka), Josef Vojtek (zpěvák), Woody Allen (režisér, herec), Drew Barymore (herečka), Tom Cruise (herec), Robert de Niro (herec), Morgan Freeman (režisér, herec), Whoopi Colberg (herečka), Angelina Jolie (herečka), Nicole Kidman (herečka), Demi Moore (herečka), Keanu Reewes (herec), Julia Roberts (herečka), Jiřina Bohdalová (herečka), Jiřina Jirásková (herečka), Jiří Krampol (herec), Táňa Vilhelmová (herečka), Lenka Vlasáková (herečka), Barack Obama (prezident USA), Martina Navrátilová (tenistka), Lucie Šafářová (tenistka), Petra Kvitová (tenistka), Petr Čech (fotbalista), Diego Maradona (fotbalista), Pelé (fotbalista) a Valentino Rossi (motocyklový závodník) (Leváctví 2011).

2.3 Dědičnost levorukosti

Otázkou dědičnosti levorukosti se zabývá mnoho autorů, ale každý zaujímá jiný postoj. Drnková, Syllabová (1983 s. 14, 15) objasňují problematiku vztahu mezi genotypem a fenotypem leváctví a praváctví. *Genotypem rozumíme vrozený sklon, vrozenou tendenci, tedy soubor dědičně zakódovaných akčních možností každé buňky, orgánu i celého organismu* (Drnková, Syllabová 1983, s. 14). Je všeobecně známo, že lidské chování má vždy genetickou základnu. Genetický podklad může jen zřídka operovat nezávisle na okolních podmínkách. Vlivy vnějšího prostředí, především výchova a učení v širším slova smyslu, mohou genotypu laterality vyhovovat, podporovat jej, ale naopak ho mohou i potlačovat. Při vzájemném působení dědičných činitelů a prostředí na jedince se realizuje fenotyp laterality. Přičemž genotyp se v průběhu života jedince nemůže změnit. Vždy určuje možné rozpětí fenotypických rozdílů a dává jim určitou mez. Po vyšetření laterality můžeme zjistit přímo pouze fenotyp. O genotypu lze pouze usuzovat.

Sovák (1961, s. 10) předkládá názor, že sklon *k přednostnímu užívání jednoho z párových orgánů je vrozený*. Dle jeho soudu jsou celé rody, v nichž se vyskytují převážně leváci, v jiných zase praváci. Tato vlastnost se pak v rodech udržuje po celé generace. To znamená, že se leváctví dědí, dítě si sklon k němu přináší už na svět. Onen vrozený

sklon se poté začne projevovat v době, kdy dítě vyžívá po stránce pohybové, u každého jedince je to však v jiném věku. U někoho je to již v roce života, u jiného dítěte až ve dvou letech.

Synek (1991, s. 58) předkládá výsledky výzkumu, který se konal v padesátých letech 20. století, autorem byl D. C. Rife. Zjistil, že v rodinách, kde byli oba rodiče levorucí, se mezi dětmi vyskytovalo 50 % leváků. V rodinách, kde byl pouze jeden rodič levoruký (neuvedeno, zda se musí jednat o matku či otce) bylo nalezeno necelých 17 % levorukých dětí, tedy každé šesté. A v rodinách, kde byli oba rodiče pravorucí, se objevilo přes 6 % levorukých dětí, tj. každé šestnácté dítě. Podle Mendela a jeho zákonech o dědičnosti by levorucí rodiče měli mít převážně levoruké děti. To, že tato skutečnost nenastává, ukazuje na obrovské složitosti vztahů pro dědičnost laterality.

Téměř všichni dospělí jsou praváci, jen malá část obyvatelstva je levoruká. Je tomu tak u všech ras a kultur na celém světě. Ovšem u dětí je tomu jinak, zejména u dětí do věku tří let, podle zprávy britského ministerstva zdravotnictví. Zoche (2008, s. 44–48) s tímto tvrzením souhlasí a ve své knize uvádí přesný popis střídání preference rukou u dětí. Přidržíme-li před kojencem ve věku dvanácti týdnů nějaký předmět, natáhne po něm obě ruce. V tomto věku projevují děti jen malou nebo vůbec žádnou preferenci jedné strany. Pokud je kojenci šestnáct týdnů natahuje po nabízeném předmětu převážně levou ruku a dokáže předmět uchopit. Ve dvaceti týdnech kojenci preferenci ruky nemění, zůstávají u levé. Ve dvaceti čtyřech týdnech je jednostrannost ta tam a pro kojence je typické uchopovat předmět do obou rukou. Ve dvaceti osmi týdnech vykazují kojenci opět tendenci k jedné straně, ovšem nyní upřednostňují pravou ruku. Ve třiceti dvou týdnech sahá kojeneček po objektech znovu oběma rukama. Ve třiceti šesti týdnech dominuje opět jednostrannost, přičemž upřednostňuje opět levou stranu. Ve čtyřiceti týdnech se jednostrannost nemění, ale preference přechází a pravou ruku. V osmačtyřiceti týdnech se některé děti ještě přikloní k levé straně, avšak pravá strana si ponechává převahu. Ve dvaapadesáti týdnech dominuje u většiny kojenců zcela jednoznačně pravá strana. Poté je ovšem kojenecké období zakončeno, ale v průběhu dětství se preference stran několikrát změní. Ve dvou letech má opět zcela převahu pravá ruka. Ve věku od dvou a půl do tří a půl roku projdou děti poslední „dvourukou“ fázi a ve čtyřech letech se definitivně rozhodnou pro jednu z obou stran. Obliba této strany je pak s přibývajícím věkem stále markantnější, a jakmile dítě dosáhne věku osmi let, lze s jistotou říci, zda bude pravákem

nebo levákem. Tato pozorování naznačují, že je leváctví vrozené, tedy dědičné. V tom případě se jedná o recesivní dědičný znak, u praváctví pak o znak dominantní. Tak lze zdůvodnit, proč je praváků více. Toto tvrzení o dědičnosti však vyvrací psychologka a vědecká pracovnice Barbara Sattlerová, která se zabývala výzkumem leváků a poukázala v této souvislosti na problém tzv. „čistého“ výzkumu prováděného v této oblasti, protože mnoho leváků je dnes přeučeno a považují se za praváky, čím dochází ke zkreslení výsledků. Nelze tedy s jistotou tvrdit, že leváctví je vrozené a proto geneticky podmíněné.

2.4 Formy levorukosti

V závislosti na příčině levorukosti existují čtyři typy leváků. Rozlišujeme levorukost vrozenou, naučenou, patologickou a pseudolevorukost.

Vrozená, genotypická levorukost – označuje typ levorukosti, kdy člověk je od narození levoruký. Patří sem jak přeučení, tak nepřeučení leváci.

Naučená, fenotypická levorukost – přijde-li člověk v důsledku úrazu či nemoci o pravou horní končetinu, nebo je-li jiný důvod (např. mrtvice, ochrnutí pravé poloviny těla, apod.) pro přeučení na levou ruku. Takový člověk je pak vnímán jako pravák, který byl donucen později získat levorukost.

Patologická levorukost – patologičtí leváci mají již od narození poškozenou levou polovinu mozku, takže u nich hlavní řízení přejímá pravá mozková hemisféra.

Pseudolevorukost (nepravá levorukost) – tato forma levorukosti se vyskytuje ve velmi malém měřítku. Označují se jím praváci, kteří byli přecvičeni na leváky, přičemž důvodem přecvičení nebyla nemoc ani úraz (Zocher 2008, s. 58, 59).

3 Výchova levorukých dětí v rodině

Některé aktivity a úkoly mohou pro leváky představovat problém nebo dokonce nebezpečí. V některých oblastech (například při psaní) se mohou obtíže projevit již při prvních pokusech dítěte. To, co neinformovaní rodiče považují u svého levorukého dítěte za nevyspělost nebo neobratnost, je často ve skutečnosti spouštěčem reakcí jako je stres, frustrace a mnoho dalších problémů. Existují děti, které z toho či onoho důvodu mají specifické potíže s učením. Řada odborníků zastává názor, že to platí i o dětech – levácích, ale ve skutečnosti pro toto tvrzení není žádný přesvědčivý vědecký důkaz. Problémy s učením může mít kterékoliv dítě bez ohledu na laterální.

Každý mozek se vyvíjí jinak, a tak oblasti, které mohou být uzpůsobeny k určitým úkolům v jednom mozku, nemusí být tak dobře uzpůsobeny v mozku jiném. Tyto rozdíly jsou částečně zděděné a částečně výsledkem traumatu, k němuž došlo před narozením nebo při porodu. Proces, kterým se stáváme tím, čím jsme, je stále ještě poněkud nejasný. Bez ohledu na genetiku a mozková spojení však může být každé dítě podporováno a prakticky každá schopnost se dá výchovou vylepšit. Prvním krokem rodičů by mělo být určení předností a slabin jejich dítěte tak, aby mohli rozvíjet jeho schopnosti a pomáhat mu v těch oblastech, kde se vyskytují potíže. V chování dítěte mohou rodiče i učitelé odhalit příznaky nějakého problému už v jeho dvou letech, ale i později ve školních letech. Dobrý způsob, jak zjistit, zda dítě postupuje přiměřeně svému věku je srovnat ho se spolužáky. Vývojový problém většinou jako první zaregistrují pedagogičtí pracovníci, kteří mohou sledovat, jak si děti vedou ve skupině a mohou porovnávat pokrok každého jedince. Proto je důležitá spolupráce rodiče a učitele, ať už v mateřské škole či ve škole základní.

V době, kdy dítě ještě nepoužívá jídelní příbor a neustále se natahuje po všem, co je na dosah jeho malých ruček, doporučuje Jane M. Healey (2002, s. 51, 52) pokládat jídlo do jeho blízkosti a nechat dítě brát jej tou rukou, kterou se mu to lépe hodí. Je pravděpodobné, že bude používat obě ruce nebo je bude střídat. Jakmile ale začne používat lžičky a vidličky, musí mít rodiče na paměti pohodu dítěte, proto je dobré ho nechat držet lžici nebo vidličku v té ruce, která mu je příjemnější a umožnit dítěti, aby se chovalo dle svých instinktů a aby se zdokonalovalo.

Jakmile děti začnou pracovat s náčiním na kreslení a psaní, používají nejraději pastelky, fixy a křídly, tabule a velké archy papíru. Dokud nezískají určitou zručnost, nepoužívají

obvykle jen jednu ruku. V této době by jim mělo být umožněno pracovat v takovém prostoru a s takovým náčiním jaké si vyberou, měly by mít možnost volně se pohybovat a mít možnost pracovat v takovém prostoru a pozici, která jim vyhovuje. Pokud dítěti vymezíme prostor na kreslení, pokládáme pastelky a papír před něj doprostřed tak, aby si dítě zvolilo, kterou rukou bude malovat. Činnost levé ruky můžeme podporovat i při hře se stavebnicí, při používání kladívka a jiných dětských nástrojů. Levorukému dítěti by měli být rodiče nápomocni ve všech situacích, kdy se jeho leváctví sráží s pravorukou civilizací. Neměli by malé dítě okřikovat, když při setkání podává levou ruku (Sovák 1961, s. 74). Některé děti jsou menší, jiné hubenější, některé mají problémy s vyslovováním některých hlásek, jiné zrzavé vlasy a pihy. Ať už je to cokoliv, co odlišuje dítě, je důležité dát mu pocit hrdosti a vědomí, že odlišnost je dobrá věc. V tomto směru se levoruké děti od ostatních neliší. Velmi často nechápou, proč vykonávají některé věci druhou rukou než ostatní děti. Pro počátek je dobré v nich podněcovat zájem o levorukost. Rodiče mohou svému levákovi vyprávět o slavných levácích, měli by dát svému dítěti jasně najevo, že je naprosto normální, když používá k dané činnosti jinou ruku než jeho matka nebo otec. Pokud je dítě levák náhodou neobratný nebo nešikovný nemusí být žádná spojitost s leváctvím. Mnoho rodičů – praváků předpokládá, že se jejich dítě – levák naučí dělat všechno stejným způsobem jako oni, ale to se mýlí. Leváci jsou už sami od sebe jiní, ne horší nebo lepší, ale jistě odlišní, protože mozek leváků někdy funguje jinak než mozek praváků. Pokud tedy pravoruký rodič bude učit své levoruké dítě psát nebo zavazovat tkaničky, musí se obrnit obrovskou dávkou trpělivosti, protože vždy se to nemusí podařit a může to být i pro dítě frustrující a nepříjemné (Healey 2002, s. 57–59).

Mnoho rodin má v dnešní době v domácnosti společné pracovní plochy – stoly, u kterých mohou různí členové rodiny pracovat v různou dobu. Mají-li se hodit jak levákům, tak pravákům, měly by být tyto plochy (stoly, počítačová pracoviště) natolik prostorná, jak jen to dům či byt dovolí. Pokud je počítač umístěn poblíž středu stolu a na obou stranách je dostatek místa, mohou pracovní plochu užívat leváci i praváci. Jedním z nástrojů, který činí leváků problémy při práci na počítači je počítačová myš. Velká většina je ergonomicky tvarovaná pro pravou ruku, naštěstí se na trhu objevují i myši určené pro leváky. V rodinách, kde je jen jeden počítač používaný leváky i praváky by bylo rozumným řešením zařízení nazvané „trackball“ (nahrazuje myš) s dostatečně dlouhým kabelem, aby se dal přesunout na obě strany počítače nebo dotykový monitor. Třetím

řešením je přenastavit vlastnosti myši v počítači a nastavit orientaci tlačítka myši z pravé na levou.

Pro optimální rozmístění nábytku v pokoji leváka neexistují žádná jasná pravidla. Ale dá se udělat mnoho pro snížení možného nepohodlí. Stoly a lampičky by měly být umístěny tak, aby odpovídaly potřebám leváka a vypínače by měly být přístupné levé ruce. Dobrou volbou je i standardní pracovní stolek pro leváka, s prostorem na psaní na levé straně a zásuvkami na straně pravé. Tímto uspořádáním se sníží nepohodlí dítěte a zvýší jeho výkonnost. Jestliže dítě raději leze do postele z určité strany, je dobré to brát v úvahu. Je-li u postele i noční stolek, mělo by si dítě určit, na které straně postele ho chce mít. To se netýká pouze leváka, ale všech dětí. Pokud umožníme dítěti ovlivňovat uspořádání svého pokoje, dáváme mu příležitost podílet se na řešení vlastního problému. Vedle nabývání sebedůvěry a sebeúcty je možnost překonávat problémy rozhodující složkou intelektuálního vývoje každého dítěte. Lidé používající pravou ruku organizují své věci ve skříní přibližně stejně: košile, kabáty a bundy na pravé straně, protože tento způsob umožňuje pravou rukou snadno rozepnout knoflíky a zipy, aby oblečení sundali z ramínka. Pro potřeby levorukého dítěte můžeme toto uspořádání jednoduše obrátit a zavěsit oděvy na ramínka na levou stranu skříně. Je také vhodné nechat dítě, aby pomáhalo při rovnání oblečení do skříně a pozorovat ho, kam má sklon které oděvy ukládat a utvořit si tak představu o tom, co mu vyhovuje (Healey 2002, s. 61–68).

Když už jsou levoruké děti ve věku, kdy mohou začít pomáhat v kuchyni, musí si rodiče uvědomit, které nástroje pro ně budou představovat problém. Například ruční otvíráky konzerv jsou projektovány pro praváky, mnoho speciálních nožů jsou tvarované pro pravou ruku (např. nůž na máslo), pánvičky a naběračky mohou mít nalévací hubičku, která je jen na jedné straně a nalévání tekutin z takové nádoby je pro leváky obtížnější, může být i nebezpečné pokud se jedná o něco horkého. Pokud se nachází levák v rodině, je vhodnější kupovat takové nádobí, které má hubičku na obou stranách. Mezi další nebezpečné nářadí patří ruční pily, elektrické vrtačky, kosy a prořezávače, šicí stroje a mnoho jiných. Ve sportu se levákům naskýtají peripetie s koulemi na kuželky a golfové hole, hokejky na florbal či hokej se vyrábějí jak pro praváky, tak pro leváky. Naopak při fotbale, tenisu či basketbalu je vybavení stejné pro všechny. Pokud levoruké dítě projevuje zájem o hudbu, bude třeba, aby se dostalo k nástrojům a výuce, které by mu nepřinášely další problémy. Kytary jsou většinou nástroje pro praváky, ale mnoho výrobců dělá

i kytary pro leváky. Dříve byly tyto verze podstatně dražší než ty pro praváky, ale tato již pominula. U nástrojů jako jsou dřevěné a mosazné dechové nástroje není řešení tak snadné, protože pro leváky se nevyrábějí. U hry na klavír hraje těžší a motoricky náročnější partie pravá ruka, u leváka ta nedominantní. Je ovšem možné, že pokud se dítě pro něco nadchne, už se nenechá odradit a snadno se naučí ovládat hudební nástroj i rukou nedominantní. Se zájmem a trochou talentu si najde vlastní přístup. Mezi slavnými hudebníky je velká řada leváků. Kromě hudebního vybavení mohou vyvstat překážky ve výcviku. V nejlepším případě by byl i učitel na daný hudební nástroj levák. Pokud levorukého učitele nenajdeme, je dobré seznámit vybraného učitele se skutečností, že dítě je levoruké, aby byl spolu s dítětem připraven překonávat vzniklé překážky při výcviku. Automobily jsou opět přizpůsobeny pravoruké společnosti. Klíček zapalování je na pravé straně, řadicí páka taktéž, jsou tam i ovladače topení a autorádia, a většinou i ruční brzda. Pokud je řidič levák, jeho dominantní ruka je při řízení nevyužita. Ale mladí lidé jsou přizpůsobiví, neměli by mít velké problémy s touto činností. Existuje studie Dr. Stanleyho Corena, který došel k názoru, že levákům hrozí autonehoda více než pravákům. Doposud není jisté, zda je toto tvrzení pravdivé. Pokud ano, není známo proč tomu tak je (Healey 2002, s. 68–80). Všechny děti se mohou zranit nebo mohou onemocnět, levoruké děti se však s některými potížemi jako je alergie a astma trápí častěji. Poslední studie ukázaly, že leváci mívají jiné zdravotní problémy než praváci. Leváci se často rychleji a úplněji zotavují z mozkové mrtvice než praváci. Je to dáno tím, že leváci mají obecně přizpůsobivější mozek. Ze statistik vyplývá, že leváci méně často trpí Alzheimerovou nemocí, důvody ovšem nejsou známy (Healey 2002, s. 94, 95).

3.1 Pomůcky pro leváky

V České republice má nejširší výběr zboží pro leváky firma prolevaky.cz, která dala svůj web a obchod do provozu v roce 2005. Filosofii firmy je začlenit leváky do společnosti. Nemají zájem zřizovat specializované obchody určené pouze pro leváky, ale chtějí, aby potřebné zboží pro levoruké bylo zahrnuto v sortimentu běžných kamenných obchodů. Ve většině velkých měst jsou prodejny dostatečně zásobeny těmito produkty. Tato firma byla inspirací pro dvě společnosti zabývající se potřebami pro levoruké a to obchodprolevaky.cz a levaruka.cz.

Pomůcky pro děti:

- trojhranné pastelky,
- trojhranné voskovky,
- trojhranné tužky,
- trojhranné fixy,
- omalovánky pro leváky (předloha je umístěna na pravé straně),
- nůžky pro leváky,
- pero pro leváky,
- písanky pro leváky (předloha na pravé straně),
- ořezávátko pro leváky,
- násadky na tužky a pera pro levoruké děti,
- penál navržený speciálně pro leváky,
- pravítka pro leváky.

Pomůcky nejen pro děti:

- kytara pro leváky,
- otvíráky pro leváky,
- vývrtky pro leváky,
- škrabky pro leváky,
- kosa pro leváka,
- zahradnické nůžky pro leváky,
- nůžky pro leváky na manikúru,
- krejčovský metr pro leváky,
- metr svinovací pro levoruké.

4 Předškolní výchova leváků

Vodička (2008, s. 72–78) se jako jeden z mála autorů píšících o problematice levorukosti, zmiňuje ve své publikaci „Nechte leváky drápat“ o levácích v předškolním zařízení a popisuje práci s těmito dětmi. Zabývá se grafomotorickými schopnostmi a dovednostmi, jejichž vývoj postupuje obvykle tak, že dítě nejprve kreslí – tužky, pastelky a fixy jsou v rodinách a ve škole vždy po ruce stejně jako list papíru. Děti si vytvářejí základní návyky spojené s kreslením i malováním a postupně začínají upřednostňovat jednu ruku, levou nebo pravou. Vytvářejí si návyky pro celý život. Když si je osvojí nesprávně, je jejich náprava v pozdějším věku velmi obtížná. Proto je třeba malým levákům pomáhat, aby si našli tu správnou cestu v pravorukém prostředí. U vyhraněných leváků v předškolním věku to bývá snazší než u dětí stranově ještě nevyhraněných. U dětí nevyhraněných pracujeme individuálně a necháváme jim v otázkách stranové orientace větší prostor v rozhodování. *Při práci s leváky máme stále na paměti, že se při různých pohybových hrách a pracovních činnostech intuitivně vyhýbají a otáčejí „na svou stranu“, odrážejí se tak, kutálejí se, doskakují, podle svého uchopují a hází předměty často jinam než ostatní děti. To se týká hlavně kolektivních her* (Vodička 2008, s. 72). Zejména rodiče jsou ti, kdo vysvětlují svým malým levákům, jak mají vykonávat běžné denní činnosti a jak mají se svým leváctvím zacházet. To vyžaduje, aby se seznámili s touto problematikou z odborné literatury, konzultovali s učitelkami mateřských škol. V případech vážnějších obtíží je vhodné se obrátit na dětského lékaře nebo navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu. Učitelky mateřských škol jsou pro děti a rodiče často prvními osobami, které jim mohou pomoci a odborně poradit s daným problémem. Pro děti představuje velkou autoritu, v některých situacích dokonce větší než rodiče. O to větší má zodpovědnost, odměnou pro ni je láska a obdiv samotných dětí. Spolu s rodiči postupně provádějí učitelky základní nácvik dětí spojený s uspořádáním pracoviště, správným sezením a úchopem tužky, štětce, křídly a jiných psacích náčiní. Potom zařazují činnosti, při nichž se děti učí vést linky na vodorovné či svislé ploše (na tabuli nebo na papíru) – čáranice plné křivek a různých čar, kruhů, vlnovek a spirál vytvářejí základ pro pozdější grafomotorické činnosti. V dětském kolektivu má malý levák sklon napodobovat při práci praváky. Je na učitelce, aby mu ve vhodných případech při kreslení a malování ukázala jiný postup práce tak, aby si levák do kresleného obrázku viděl a aby jeho ruka vedla čáry jistějším pohybem. Při pracovních činnostech (malování, lepení, stříhání apod.) uspořádáme levákovi pracoviště stranově obrácené než pravákovi a ostatním dětem vysvětlíme, proč tomu tak je, aby neměly pocit

něčeho nepatřičného. Vodička (2008, s. 75) uvádí, že mnoho odborníků na předškolní výchovu doporučuje, aby malí leváci v předškolním věku prováděli některé grafomotorické cviky spojené s nácvikem základů psaní. Tito pedagogové si jsou vědomi obtížemi při osvojování písma leváky na začátku školní výuky. Grafomotorická cvičení v předem vytištěných pracovních sešitech spočívají především v kreslení obrazců, základních geometrických tvarů vyznačeným směrem tak, aby byly procvičeny dílčí segmenty, na kterých je písmo budováno – vlnovka, ovály, náběhy, vodorovné spojnice, spojování bodů, obtahování předtištěných tvarů podle šipek, které vedou dítě směrem zleva doprava. Před takovým kreslením, při něm i po něm je dobré provádět hravé uvolňovací cviky pro zvýšení jemné motoriky prstů i celé ruky. Cvičení jsou stejná pro leváky i praváky. Jedná se o cviky jako třepetání rukama nad hlavou, trháme třešničky, děláme ptáčka, na stole hrajeme oběma rukama na klavír a zvedáme při tom po jednom prstu zleva doprava, díváme se na kamaráda brýlemi ze spojeného ukazováčku a palce a mnoho dalších cvičení. Vodička (2008, s. 77) shledává problematiku leváctví v předškolní výchově za málo prozkoumanou a metodicky nepropracovanou. Závěrem uvádí, že základem je citlivý přístup a zájem o malé leváky ze stran učitelek a učitelů mateřských škol.

5 Přeučený levák

Levorukost byla v minulosti po dlouhá století zapovězena. Ve starém Japonsku mohlo být leváctví ženy důvodem k rozvodu manželství. V dobách upalování čarodějnic bylo leváctví spojováno s ďáblem. Leváci byli sledováni i v nacionálně socialistickém Německu, v USA byla po dlouhou dobu zavedena ohlašovací povinnost pro leváky. Není tedy divu, že do 70 let 20. století bylo přecvičování na praváky zcela běžné. Byly vyrobeny i speciální předměty, které měly malým dětem „usnadnit“ cvičení pravé ruky, například lžice ohnuté doleva, s nimiž se dítě mohlo najíst pouze pravou rukou. Dnes je situace opačná a stále více výrobků určeno speciálně levákům. Dříve upozorňovali rodiče, prarodiče levoruké dítě na „tu hezkou pravou ručičku“. Občas je přes levou ruku plácli, předávali mu předměty do ruky pravé nebo nepolepšitelnému dítěti levou ruku dokonce přivázali za záda (Healey 2002, s. 72). Sovák (1961, s. 54) píše v kapitole o přecvičování o napomínání, okřikování i trestech, které se obyčejně pojily s násilným potlačováním levé ruky. Každá činnost za takového stavu byla provázena nelibým citovým přízvukem, vytvářel se odpor k činnosti rukou, k práci, k lidem, hlavně k těm, kteří stálým napomínáním a omezováním přirozených sklonnů znepríjemňují dítěti život. Je-li dítě levák nuceno užívat pravé ruky, činí tak při činnostech kdy je pod dozorem, ale v běžných činnostech, kdy ho nikdo nekontroluje, vykonává činnosti rukou levou. Učí se sklonu k tajnůstkářství, vychytralosti a záludnosti. Sráží se zde přirozenost a výchovné požadavky. Za jistých okolností dítě neví, pro jakou ruku se má rozhodnout. Závěr v kapitole přecvičování Sovák (1961, s. 58) poznamenává, že levorukost ve vysokém stupni se nedá zlomit ani tvrdým způsobem přecvičování.

Zoche (2008, s. 72–74) je přesvědčen, že se s přecvičováním dětí můžeme setkat i dnes. Děje se tak buď z neznalosti rodičů, kteří nevědí, co hrozí dítěti při násilném přecvičování a potlačování leváctví anebo vědomě ve Waldorfských, antroposoficky orientovaných školách. Jednak mají leváci problém s nástroji a přístroji vyrobenými pro pravorukou společnost, jednak je podle učení Rudolfa Steinera levorukost informační problém, k němuž došlo v důsledku nesprávného vývoje v předchozím životě dotyčného. Levák se údajně v minulém životě příliš přepínal fyzicky a intelektuálně, ale i duševně a duchovně. Pokud pak přijde v následujícím životě na svět s výraznou slabou stránkou, za kterou je považováno leváctví, není schopno tuto karmickou slabinu překonat. Je možné, že zůstane i pro následující pozemský život zachována. Rodičům je proto

naznačováno, aby své levoruké dítě nechali učit se psát pravou rukou, což posiluje i jejich vůli, zatím co ostatní činnosti jako kreslení, střihání a jiné mohou vykonávat rukou levou. V Německu se od roku 1975 ve školách mateřských i základních nepřeučuje. V Československu byla snaha o přecvičování leváků oficiálně zavržena v roce 1967 závazným pokynem. *Byl uveřejněn 10. února 1967 ve věstníku ministerstva školství č. 23 a hovoří o respektování přirozené laterality dětí – obecně vykládáno jako zákaz přecvičování levorukých* (Peutelschmiedová 2009, s. 95). Během postupujícího výzkumu problematiky leváctví se však objevuje další problém. Přišlo se na to, že mnoho dětí se přeučuje samo, aniž by rodiče postřehli, že jejich potomek je vzhledem ke své mozkové dominanci vlastně levákem. Tyto děti nebývají aktivně přeučovány, ale vlivem pravoruké společnosti v jeho nejbližším okolí dochází k napodobovacímu efektu a děti se samy od sebe přizpůsobí. Důvodem proč tomu tak je může být i situace, že se dítě chce podobat někomu, koho má rádo, tak ho napodobuje nebo dítě odmítá akceptovat svoji odlišnost od ostatních, a proto se samo nutí vykonávat vše pravou rukou. Tato skutečnost s sebou přináší zcela specifické problémy. Pokud se levoruce založené dítě nápodobou stane z vlastní vůle pravákem, zůstává jeho levorukost utajena, přestože mozek svoji dominantní stranu při přeučování nezmění. Dítě používá své horní končetiny jako pravák, ovšem „svět“ vnímá jako levák. Týká se to zejména bystrých, rozhodných a inteligentních dětí, u nichž se velmi často projevuje napodobovací a modelové chování, netouží být výjimkou. Ať už je tomu jakkoli, přecvičování leváků má většinou negativní následky.

Lze se setkat s takzvaným mírným přeučováním. Při tomto přeučování není levák negativně tělesně ovlivňován a trestán, ale je motivován nejrozličnějšími systémy odměn. Ovšem i toto přeučování mívá následky – mozek nelze přeučit. Na druhé straně existuje takzvané každodenní přeučování, k němuž jsou leváci v praváky ovlivňovaném světě nuceni – musí-li se při splachování otáčet kolem své vlastní osy, při mytí rukou pravou rukou otočit kohoutek studené vody, v restauraci se spokojit s tím, že nůž leží na pravé straně talíře – levák se zkrátka zařídí podle panujících poměrů, což však může u extrémních leváků docílit stejných následků, jaké s sebou nese cílené a vědomé přeučování (Zoche 2008, s. 78).

5.1 Důsledky přecvičování

Dalekosáhlé a hrubé následky přeučování leváků lze snad nejlépe vyjádřit jako „nekrvavý zásah“ do mozku, zejména v případě, kdy přeučovaný píše svou nedominantní rukou. Přeučení totiž zásadně odporuje přírodě (Zoche 2008, s. 75). Jak již bylo zmíněno – přeučením nedojde k výměně mozkových hemisfér. Vede to spíše k nadměrnému zatížení až přetížení nedominantní poloviny mozku a k „organizačním problémům“ tohoto orgánu.

Možné přímé důsledky přeučování:

- poruchy paměti (obzvláště při vyvolávání naučených obsahů),
- poruchy koncentrace (rychlá unavitelnost),
- potíže při čtení a v pravopise (poruchy učení),
- poruchy pravolevé orientace (nejistota, kde je levá a kde pravá strana),
- poruchy jemné motoriky (projevují se na vzhledu písma),
- poruchy řeči (koktavost).

Druhotné důsledky, které mohou vzniknout na základě přímých důsledků přeučování:

- pocity méněcennosti,
- nejistota,
- stahování se do ústraní,
- vzdorovitý postoj, hádavé chování,
- rozličné poruchy chování,
- noční pomočování, kousání nehtů,
- citové problémy s neurotickými a psychickými symptomy,
- kompenzace zvýšenou výkonností,
- poruchy osobnosti.

Po tomto výčtu je třeba si uvědomit a mít na paměti, že ne každý přecvičený levák bude trpět veškerými uvedenými příznaky přeučení. A naopak ten, kdo bude vykazovat tyto příznaky, nemusí být přecvičený levák. Všechny uvedené obtíže se mohou, ale nemusí projevit. Uvedené symptomy lze za potíže vzniklé v důsledku přeučování pouze tehdy, existuje-li jejich přímá souvislost s přeučováním. Z výčtu možných příznaků je zřejmé, jak rušivě zasahuje přeučování lateralitu do mozkových procesů a funkcí.

5.2 Typické rysy osobnosti přeucených leváků

Již v roce 1972 Sovák vydává knihu, ve které nalézáme velké množství následků přecvičování leváků. U více než poloviny přecvičovaných leváků se objevoval motorický neklid, u rovné poloviny byly pozorovány změny v chování, které někdy nastávaly ihned z počátku procesu přecvičování, v jiných případech se vyvíjely pozvolna. Ve značné míře byly u těchto dětí zaznamenány neurózy, koktavost, odpor ke škole, zhoršení prospěchu nebo výkyvy v pozornosti, dyslexie a dysgrafie, neobratnost, v některých případech i enuréza, tiky a tzv. okénka (stavy krátkodobé duševní nepřítomnosti).

Přeucený levák má neustálý sklon k odporování, zaujímá takzvaný postoj „ano, ale...“, radost moci kritizovat a být v opozici se v extrémních případech může vystupňovat až v chorobný návyk všechno kritizovat. Tento postoj vzniká jako kompenzace, protipostoj k „odporu“, který levák u ostatních dost často vzbuzuje. Když je někdo stále kritizován kvůli určitým nápadným vlastnostem, například kvůli neustálému pletení si pravé a levé strany, začne se jednoho dne bránit protikritikou. Při rozhovorech a diskuzích se u něho projevuje vynechávání a přeskakování myšlenkových pochodů, má zvyk skákat druhým do řeči, nenechá ostatní vypovídat, podceňuje se, shazuje se, „nabízí se pod cenou“ ze strachu, že nebude schopen „udržet krok“ s ostatními. U takového leváka se projevuje sklon si hledat partnera s nižším inteligenčním kvocientem než je jeho vlastní IQ, popřípadě partnera s postižením. Přeucený levák je také haštěřivý a neústupný, často trvá na prvních, rychle vytvořených názorech a postojích, upřednostňuje stručné a výstižné, ovšem i zraňující formulace – vystihne myšlenku, aniž by bral ohled na city druhých. Bývá přecitlivělý, zranitelný, jeho vztahy bývají emocionálně ovlivněné zazlíváním, neodpouštěním a připomínáním, nediplomaticky zachází s ostatními, okolnímu světu nedůvěřuje a má pocit, že je vystaven neustálým atakům ostatních, přičemž je nucen se bránit. Je samotářský a podivínský, často zmatený, má sklon k tvrdošíjným a nepružným způsobům chování až po fanatismus. Přehnaně se kontroluje, neustále se pokouší dosáhnout vnější dokonalosti až k puntičkářství. Vystupuje jako přísně působící osobnost (Zoch 2008, s. 79–82).

Healey (2002, s. 44) uvádí závěr z rozhovorů s velkým množstvím dětí, dospívajících a dospělých, kteří si myslí, nebo to nájisto vědí, že jejich stranová orientace byla změněna. *Tito lidé se cítí poškozeni a nesou to s nelibostí. Mnoho z nich má pocit, jako by jim bylo něco odebráno něco důležitého a jedinečného.*

Pokud si přečteme a podrobně nastudujeme charakterové rysy přecvičeného leváka, pochopíme proč je tak důležité nepřecvičovat dítě a nechat ho přirozeně se vyvíjet.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíl praktické části

Ústředním tématem bakalářské práce je leváctví u předškolních dětí. Předškolní věk zahrnuje děti vyhraněné i nevyhraněné. Jelikož je práce zaměřena na levoruké děti, bylo třeba vymezit věkově děti, u kterých se předpokládá vyhraněnost a děti, které upřednostňují levorukost nebo pravorukost, střídají ruce, v průběhu času mění své potřeby a není u nich jisté, zda se bude v budoucnu opravdu o levorukost jednat. Praktická část je zaměřena na děti levoruké, již vyhraněné.

Hlavním cílem praktické části této práce bylo zjistit za pomoci dotazníku četnost levorukých dětí ve věku od 3 do 6, případně 7 let ve vybraných mateřských školách v Turnově a jeho okolních vesnicích. Analyzovat případné problémy, které by levoruké děti v jejich vývoji provázely. Především ty obtíže, které pozorují učitelky mateřských škol, do kterých děti docházejí. Velmi důležitou oblastí pro nás byla i dědičná dispozice levorukosti.

Dalšími dílčími cíly pro praktickou část práce bylo zjistit postoj rodičů k precvičování levorukých dětí na pravoruké. Zajímali jsme se i o vybavenost rodin pomůckami pro levoruké děti.

6.1 Předpoklady průzkumu

Předpoklady průzkumu této práce se opírají o předmět zkoumání neboli výzkumnou otázku, která zní: Jaká jsou specifika leváctví, jaká je četnost levorukých dětí, jaký vliv má dědičnost? Na základě této otázky jsme si stanovili tyto předpoklady:

P1: Lze předpokládat, že levorukých chlapců je více než levorukých dívek.

P2: Lze předpokládat, že více než 60 % levorukých dětí má alespoň jednoho z rodičů levorukého.

P3: Lze předpokládat, že levorukost nezpůsobuje dětem žádné specifické problémy v jejich vývoji.

7 Použité průzkumné metody

Průzkumnou metodou, již jsme použili při tvorbě praktické části bakalářské práce, byla metoda dotazování, technika dotazník. Dotazníky jsme tvořili celkem dva. První byl určen ředitelkám a učitelkám mateřských škol, který obsahoval otázky otevřené i uzavřené zaměřené na zjištění počtu levorukých dětí v mateřských školách a analyzování obtíží ve vývoji levorukých dětí, které pozorují učitelky při práci s dětmi. Druhý dotazník určen rodičům levorukých dětí v předškolním věku obsahoval pouze otázky uzavřené, které jsme zaostřili na oblast dědičných dispozic levorukosti v rodině levorukého dítěte, na názor rodičů k problematice přecvičování a ke zjištění vybavenosti rodiny pomůckami pro levoruké. Výsledky dotazníkového šetření jsme zpracovali do grafů a slovního zhodnocení. Poté jsme slovně shrnuli celé šetření a ověřili stanované předpoklady.

Struktura dotazníku

První dotazník určený pro učitelky mateřských škol obsahoval 12 otázek. Z toho první 3 položky byly zaměřené na zjištění počtu a věku dětí ve třídě, na umístění mateřské školy. Následující 3 otázky nás seznámily s počtem leváků v kolektivu dětí ve třídě. Zbylých 6 otázek se zabývalo pomůckami pro levoruké děti, které učitelka používá a na odlišnost levorukých dětí v různých činnostech, povahových rysech od pravoruké většiny.

Druhý dotazník skládající se z 11 otázek byl určen pro rodiče levorukých dětí navštěvující oslovené mateřské školy. První 3 položky z dotazníku jsou informativní, zjišťují věk, pohlaví dítěte a bydliště rodiny levorukého dítěte. Následujících 5 otázek se zabývá dědičností leváctví a poslední 3 otázky jsou zaměřeny na vybavenost pomůckami, názor na přecvičování a na logopedické problémy levorukého dítěte.

8 Popis zkoumaného vzorku

Zkoumaným vzorkem bylo 204 dětí ve věku od 3 do 7 let z mateřských škol na Turnovsku. Jedná se o děti zcela vyhraněné – pravoruké i levoruké, ale i o děti upřednostňující pravou ruku nebo levou ruku, u kterých lze předpokládat, že se tento stav může do 5 let změnit, u některých se tento stav změní i v pozdějším věku. Pro průzkum bylo vybráno 8 mateřských škol. Čtyři z Turnova a čtyři z přilehlých vesnic. Z každé mateřské školy byla náhodně zvolena jedna třída, pokud se jednalo o školu více třídní. Okruh respondentů tvořili rodiče již vyhraněných levorukých dětí a učitelky nebo ředitelky zvolených mateřských škol.

Charakteristika jednotlivých mateřských škol

MŠ 1 – Mateřská škola Mírová pod Kozákovem – Zřizovatelem mateřské školy je obec Mírová pod Kozákovem, která zahrnuje 4 vesnice a 14 osad. Mateřská škola se nachází v obci Chutnovka, která je jednou ze sloučených obcí. Kapacita mateřské školy je 76 dětí, které jsou rozděleny do tří oddělení, z toho jedno je určeno pro děti s vadou řeči. Pedagogický sbor čítá 5 učitelek. Provozní doba je 6.45 – 16.00 hod.

MŠ 2 – Mateřská škola Ohrazenice – Mateřská škola je jedinou mateřskou školou v obci Ohrazenice. Jde o přízemní budovu, umístěnou v okrajové části obce. Jedná se o vesnickou mateřskou školu, i když Ohrazenice těsně doléhají na město Turnov a jsou jakýmsi jeho předměstím. Mateřská škola má kapacitu 39 dětí, které jsou rozděleny dle věku do dvou tříd. Vnitřní uspořádání školy však umožňuje ranní i odpolední hry všech dětí společně. Mateřská škola pracuje podle Školního vzdělávacího programu „Rok v mateřské škole“.

MŠ 3 – Mateřská škola Pěňčín – Mateřská škola v obci Pěňčín se nachází v jednopodlažní budově umístěné oproti Základní škole. Mateřskou školu navštěvují děti místní, ale i z okolních vesnic – Čtveřín, Doubí, Albrechtice. Při provádění průzkumu byla mateřská škola jednotřídní s kapacitou 28 dětí. V současné době byla kapacita školy navýšena a děti jsou rozděleny do dvou oddělení dle věkových kategorií. Provoz mateřské školy je od 6.30 do 15.30 hod. Učitelky pracují podle Školního vzdělávacího programu „Objevujeme svět“.

MŠ 4 – Mateřská škola Svijanský Újezd – Mateřská škola je jednotřídní a nachází se v jednopodlažní budově hned vedle Základní školy v obci, ke které patří tři osady – Močítka, Kordovka a Jirsko. Mateřskou školu ovšem navštěvují i děti ze sousedních

samostatných vesnic, které nemají vlastní mateřskou školu. Kapacita mateřské školy je 28 dětí, která je plně využívána.

MŠ 5 – Mateřská škola, Kosmonautů 1641, Turnov – Mateřská škola s kapacitou 104 dětí, rozdělených do 4 oddělení se nachází v dvoupodlažní budově s komplexním vybavením a zázemím, s velkou dobře vybavenou zahradou v sídlišti. Provozní doba je od 6.30 do 16.00 hod. Vzdělávací program mateřské školy vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, je rozpracován do třídních programů přizpůsobených věku a schopnostem dětí.

MŠ 6 – Mateřská škola, Alešova 1140, Turnov – Mateřská škola je menší, spíše rodinného typu, umístěna v klidné části města Turnov za sídlištěm s možností vycházek do přírody. Objekt je postaven ze dřeva a pro svůj vzhled dostal název „Dřevěnka“. Kapacita mateřské školy je 50 dětí, rozdělených do dvou tříd dle věku. Provoz je od 6.30 do 16.30 hod. Učitelky s dětmi pracují podle Školního vzdělávacího programu „Hrou za poznáním“.

MŠ 7 – Mateřská škola Zámeček, Bezručova 590, Turnov – Mateřská škola má výhodnou polohu v klidnější části města, je umístěna ve starší vile zvané „Zámeček“ se zahradou v mírném svahu pro využití k zimním radovánkám. Mateřská škola je v provozu od 6.30 do 16.00 hod. Kapacita je 65 dětí, které jsou rozděleny do tří tříd, z toho jedna je určena pro děti s vadami řeči. Školní vzdělávací program „Barevný rok“ je inspirovaný publikací od Milady Přikrylové Barevné kamínky.

MŠ 8 – Waldorfská mateřská škola, Hruborohozecká 323, Turnov – Mateřská škola waldorfského typu je umístěna v klidné městské části v jednopodlažní budově pavilónového typu. Učitelky zde pracují s dětmi na základě waldorfské pedagogiky jako alternativního směru výchovy dle vzdělávacího programu Waldorfská mateřská škola. Kapacita je 52 dětí ve dvou věkově smíšených oddělních. Provozní doba mateřské školy je od 6.30 do 16.00 hod.

9 Průběh průzkumu

Průzkum se uskutečnil v průběhu měsíce června roku 2011 ve vybraných mateřských školách v Turnově a jeho okolí.

Průzkum mezi učitelkami a ředitelkami mateřských škol

Ředitelky vybraných mateřských škol jsme jednotlivě osobně oslovili, seznámili je s problematikou, které se průzkum týká a požádali je o vyplnění dotazníku, s upozorněním, že vyplnění není povinné a že odmítnutí nebude mít pro nikoho žádné negativní důsledky. S vyplněním souhlasilo všech 8 ředitelek mateřských škol, některé přenechaly vypracování na jedné z učitelek, nejčastěji z oddělení starších dětí. Na vyplnění jsme si individuálně stanovili dobu přibližně jeden týden. Po uplynutí této doby jsme opět osobně navštívili ředitelky mateřských škol v době mezi 7.00 – 8.30. hod, abychom nenarušovali cílené činnosti dětí.

Po shromáždění všech osmi dotazníků jsme vyhodnotili počet vyhraněných levorukých dětí v oslovených mateřských školách a vytvořili dotazníky pro jejich rodiče.

Průzkum mezi rodiči levorukých dětí

Jelikož se v každé mateřské škole vyskytoval jiný počet levorukých dětí, někde pouze jedno nebo dvě děti, v jiné pět dětí, bylo by osobní setkání s rodiči velmi časově náročné pro nás a před koncem školního roku i pro ně byly informace zprostředkovány skrze ředitelky mateřských škol, které byly všechny ochotné s rodiči promluvit a požádat je o vyplnění. Nechybělo upozornění, že vyplnění dotazníků není povinné a že pokud někdo z rodičů odmítne dotazník vyplnit, má na to právo a nebudou z toho vyvozeny žádné negativní důsledky. Stanovili jsme si individuálně po osobním setkání s ředitelkami lhůtu, po jejímž uplynutí jsme si dotazníky osobně vyzvedli. Návratnost byla všech 18 dotazníků a všichni rodiče souhlasili s vyplněním. Do rukou se nám dostali velmi cenné informace pro náš průzkum.

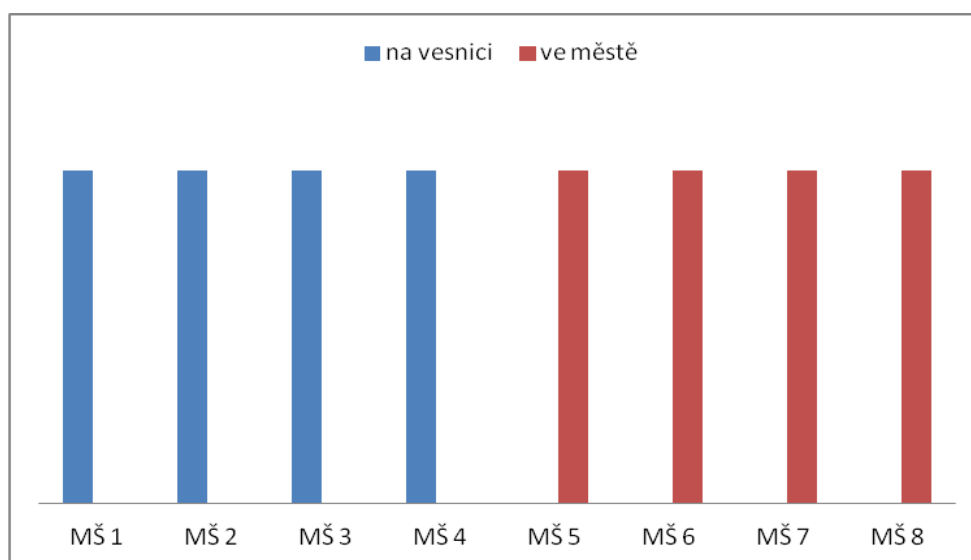
Po shromáždění všech dotazníků jsme provedli jejich zpracování a vyhodnocení. Výsledky tohoto vyhodnocení jsou obsaženy v následující části bakalářské práce. Návratnost dotazníků byla 100%, tzn., že výsledky průzkumu jsou zpracovány z celkového počtu 8 dotazníků od ředitelek mateřských škol a 18 dotazníků od rodičů levorukých dětí.

10 Výsledky a jejich interpretace

V práci byly použity dva dotazníky. První byl určen pro ředitelky a učitelky mateřských škol v Turnově a jeho okolí. Druhý dotazník byl pro rodiče levorukých dětí v předškolním věku. Každá otázka z dotazníků je vyhodnocena samostatně, znázorněna grafem a slovně vyhodnocena.

10.1 Vyhodnocení dotazníku pro ředitelky a učitelky mateřských škol

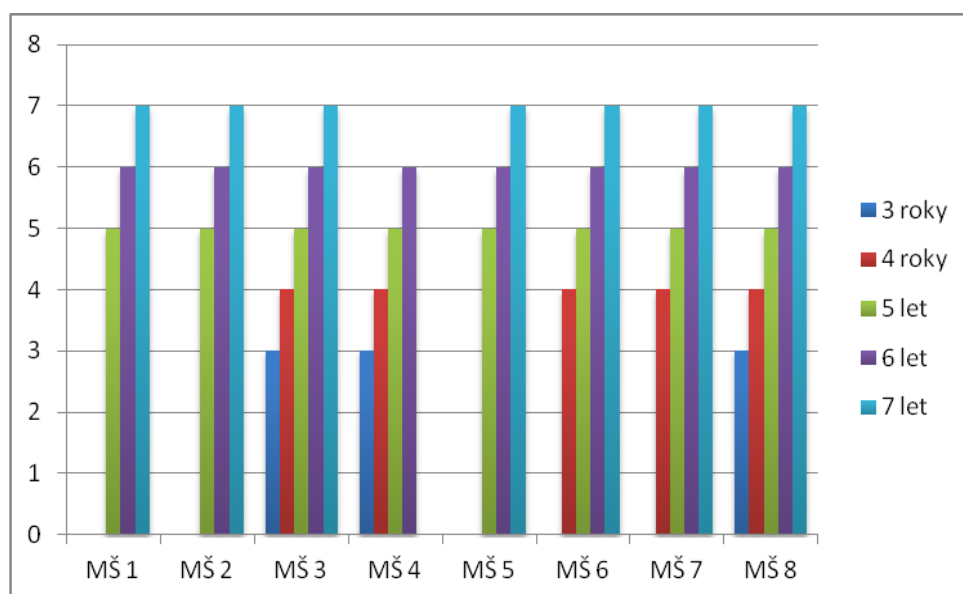
Položka dotazníku č. 1 **Vaše mateřská škola se nachází?**

Graf č. 1 Počet a sídlo mateřských škol

Celkem bylo osloveno 8 mateřských škol. Z toho 4 se nachází ve městě a 4 na vesnici.

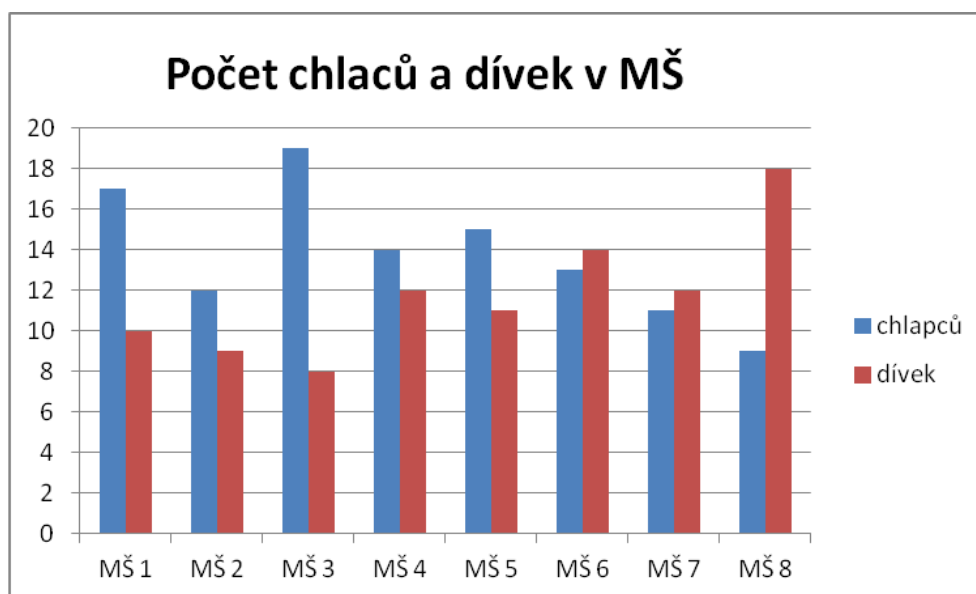
Položka dotazníku č. 2 **Jaký je věk dětí ve Vaší třídě?**

Graf č. 2 Věkové složení dětí v jednotlivých mateřských školách

Ne všechny třídy vybraných mateřských škol mají stejné věkové složení. Z grafu je patrné, že ve všech třídách se nacházejí děti 5 a 6 leté. Do sedmi tříd z osmi docházejí děti sedmileté. Do pěti tříd docházejí i děti mladší 5ti let.

Položka dotazníku č. 3 **Kolik dětí máte ve třídě (z toho chlapců + dívek)?**

Graf č. 3 Počet chlapců a dívek v jednotlivých mateřských školách

Graf č. 4 Celkový počet chlapců a dívek v mateřských školách

Výše uvedené grafy mapují počet chlapců a dívek navštěvujících vybrané třídy mateřských škol. Celkem se jedná o 204 dětí, z toho 110 chlapců a 94 dívek.

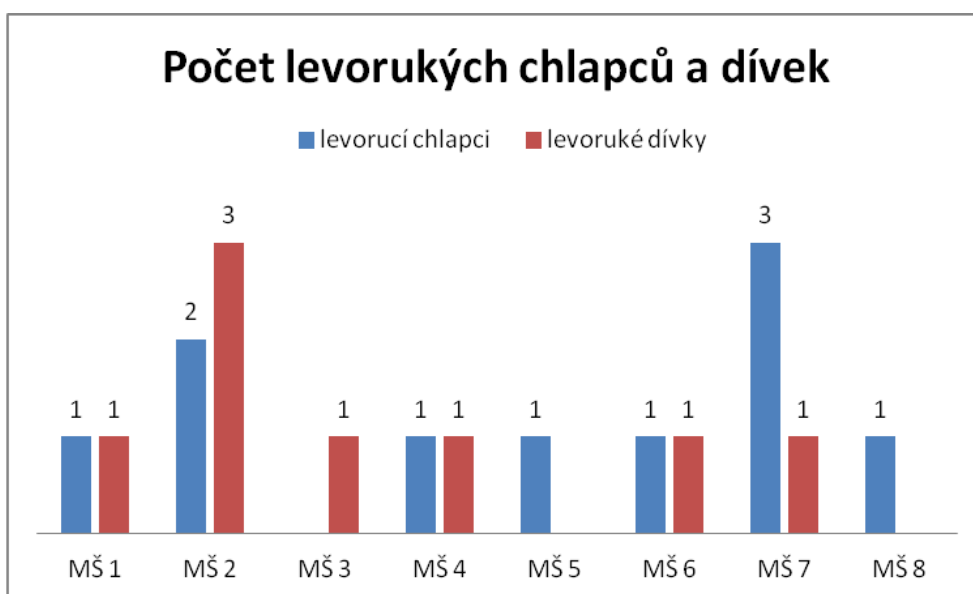
Položka dotazníku č. 4 **Vykytují se ve Vaší třídě levoruké děti ve věku 5 až 7 let?**

Graf č. 5 Výskyt levorukých dětí v mateřských školách

Ve vybraných mateřských školách se nachází 18 levorukých dětí ve věku 5 až 7 let. Jsou to děti, u kterých není již pravděpodobnost, že se lateralita změní. Tudíž můžeme tvrdit, že se jedná o leváky.

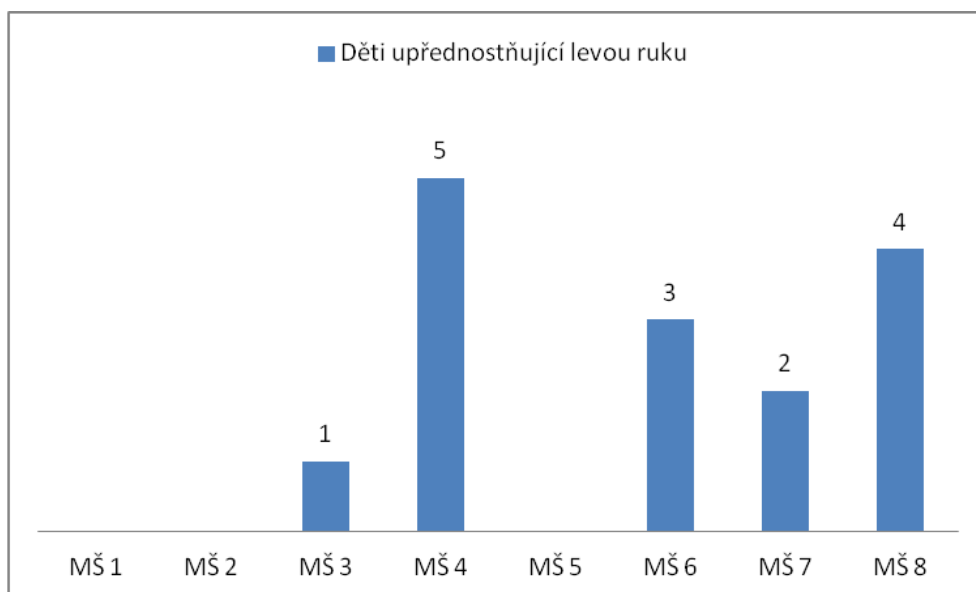
Položka dotazníku č. 5 **Kolik z daného počtu levorukých dětí pěti až sedmiletých je dívek?**

Graf č. 6 Četnost levorukých chlapců a dívek

Další otázkou jsme zjistili kolik je z daného počtu levorukých dětí chlapců a jaký je počet dívek. Z celkového počtu 18 levorukých dětí je 10 chlapců a 8 dívek.

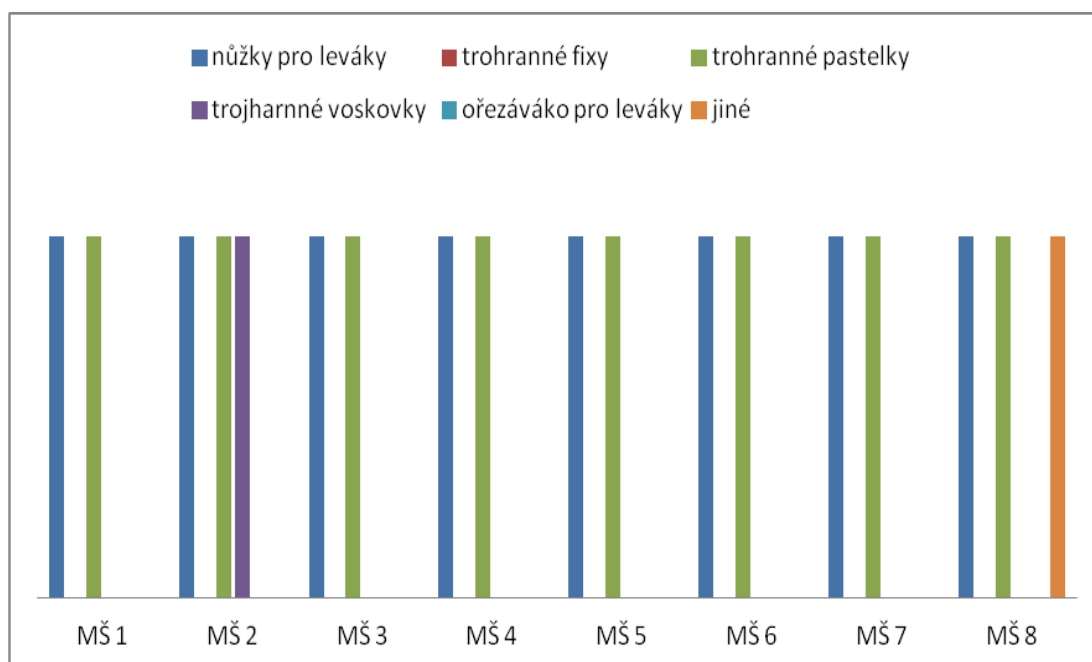
Položka dotazníku č. 6 **Pozorujete ve třídě děti mladší 5 let upřednostňující levou ruku?**

Graf č. 7 Počet levorukých dětí mladších 5 let

Ve třídách, kde se vyskytují děti mladší 5 let se najdou i děti v současné době upřednostňující levou ruku. Tento stav se v průběhu vývoje může však ještě změnit, proto je nelze považovat v této době za trvalé leváky.

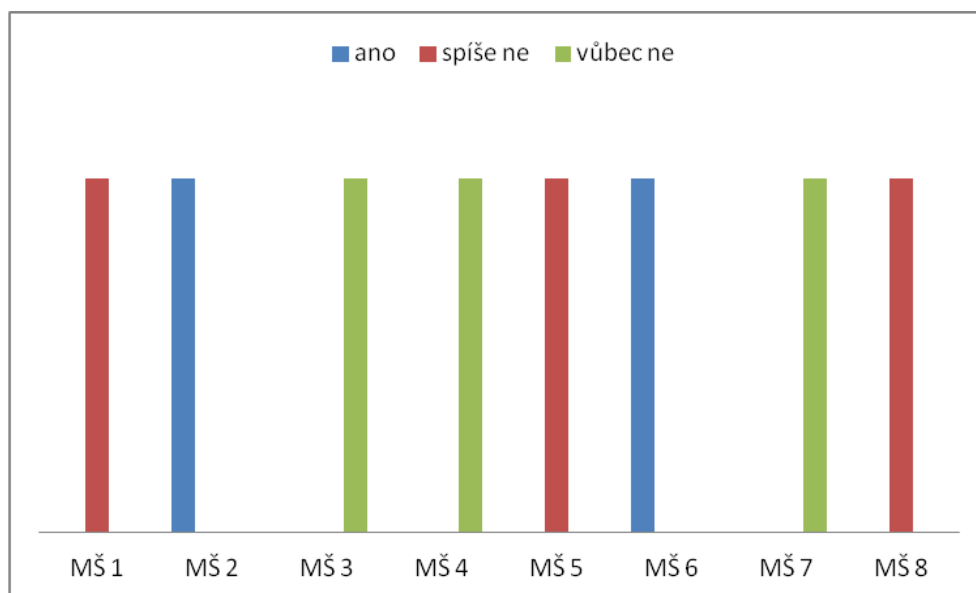
Položka dotazníku č. 7 **Jaké pomůcky pro leváky používáte v mateřské škole?**

Graf č. 8 Vybavenost mateřských škol pomůckami pro levoruké děti

Otázkou číslo 7 v dotazníku jsme zjistili vybavenost mateřských škol pomůckami pro levoruké děti. Z grafu vyplývá, že všechny vybrané mateřské školy mají pro levoruké děti nůžky, trojhranné pastelky. Jedna z mateřských škol vlastní i trojhranné voskovky a waldorfská mateřská škola používá pro levoruké děti voskové špalíčky.

Položka dotazníku č. 8 **Pozorujete nějakou výjimečnost u levorukých dětí ve Vaší třídě oproti pravorukým?**

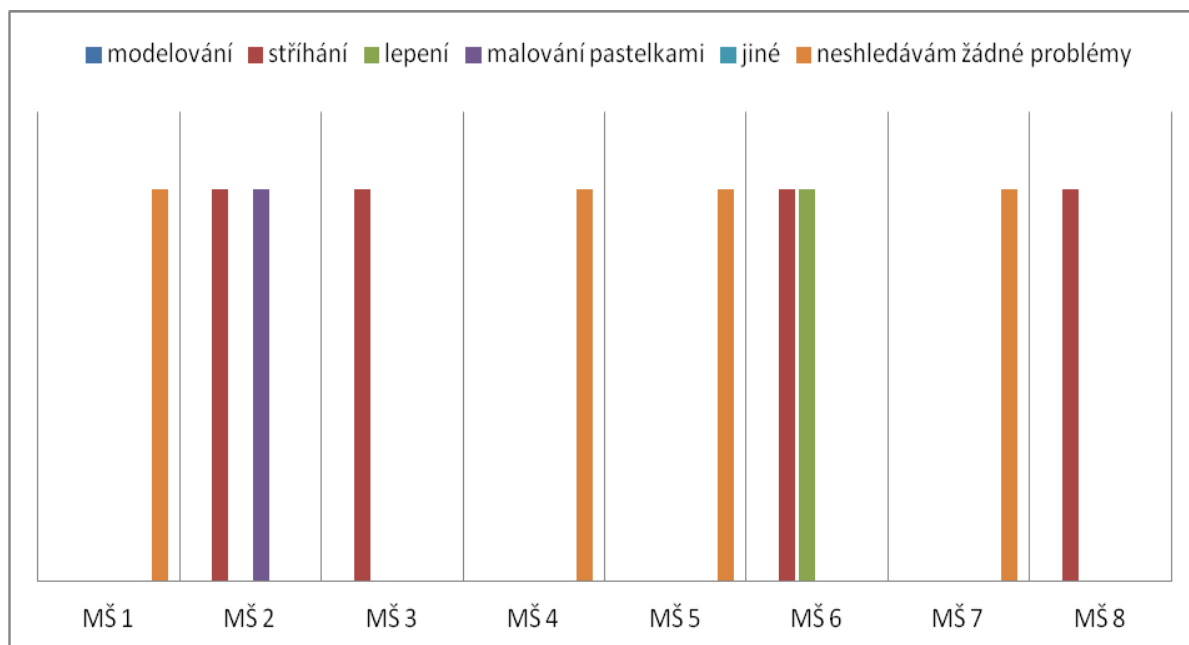

Graf č. 9 Výjimečnost levorukých dětí oproti pravorukým

Z grafu vyčteme, že levoruké děti ve většině případů učitelky mateřských nepovažují za nic výjimečného. Ovšem ve dvou případech se ukázal opak. Z dotazníku jsme se dočetli, že v MŠ 1 všechny levoruké děti patří k lepšímu inteligenčnímu průměru, dokonce umí i některé před nástupem do základní školy číst. V druhém případě se však jedná opět o protipól. Učitelka z MŠ 6 pozoruje u obou levorukých dětí, které ve třídě má velké nedostatky v jemné motorice a neobratnost. To ovšem na nic nepoukazuje, protože obtíže v motorice mohou mít i pravoruké děti.

Následující grafy a výsledky pocházejí z individuálního pozorování učitelek mateřských škol levorukých dětí při jednotlivých činnostech.

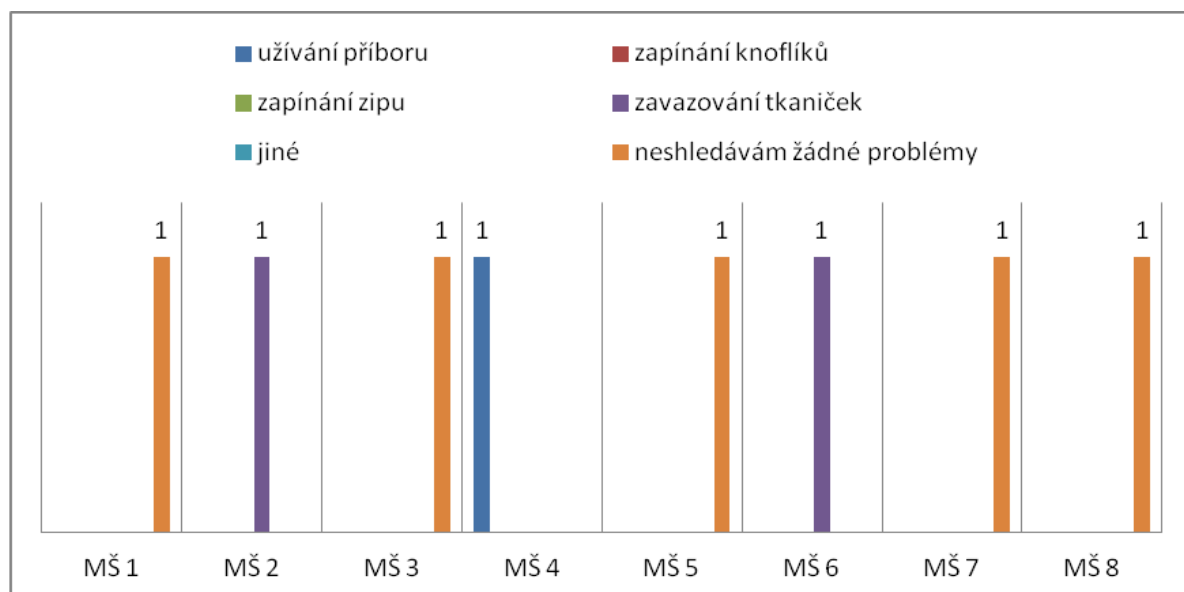
Položka dotazníku č. 9 Levorukým dětem dělají podle Vašeho uvážení problémy tyto činnosti:

Graf č. 10 Činnosti, které dělají levorukým dětem problémy

Dle mínění učitelek dělá levorukým dětem nejčastěji stříhání, v ojedinělých případech lepení a malování pastelkami, ale převažuje názor, že nemají žádné obtíže v jemné motorice při výtvarné výchově.

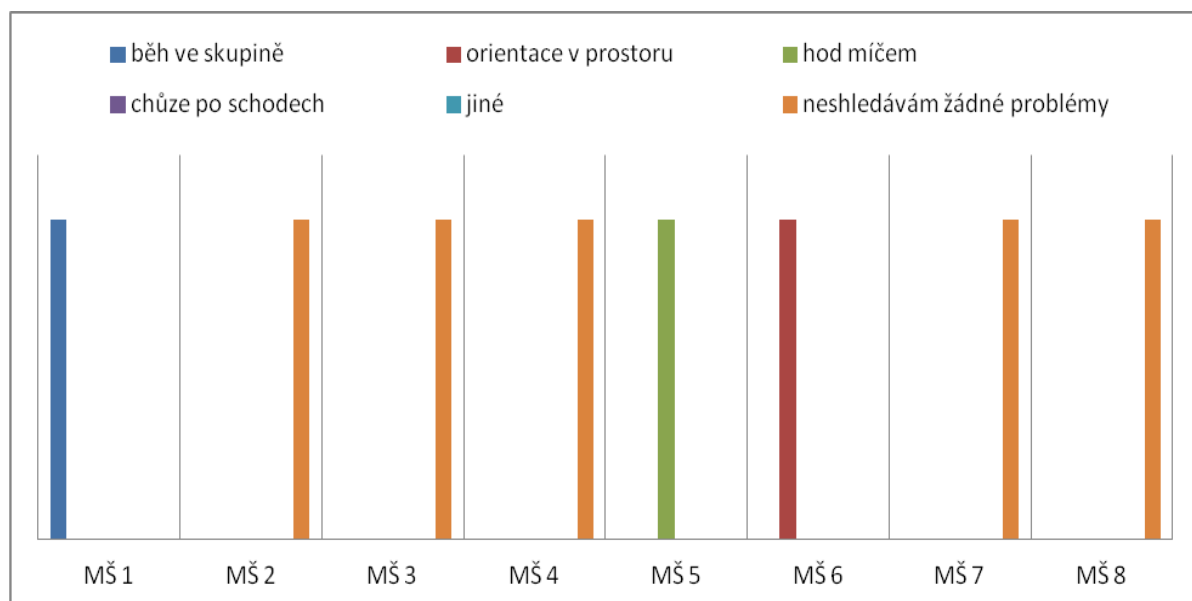
Položka dotazníku č. 10 **V oblasti sebeobsluhy dělají levorukým dětem obtíže následující činnosti:**

Graf č. 11 Činnosti v oblasti sebeobsluhy, které působí levákům obtíže

V oblasti sebeobsluhy nemají levoruké děti žádné výrazné obtíže, ojediněle se vyskytují problémy při spolupráci hemisfér při zavazování tkaniček a nebo při držení příboru prohazují vidličku a nůž.

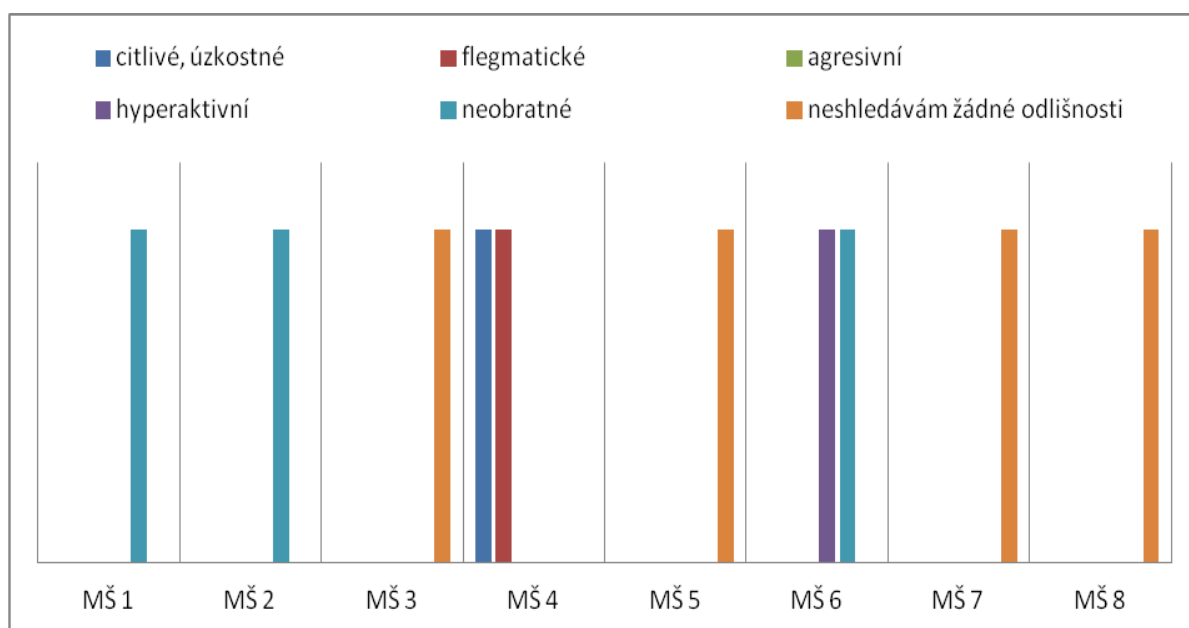
Položka dotazníku č. 11 **V oblasti hrubé motoriky se nedaří levorukým dětem tyto činnosti:**

Graf č. 12 Činnosti v oblasti hrubé motoriky obtížné pro levoruké děti

V oblasti hrubé motoriky, především při cvičení nemají levoruké děti žádné problémy. Mohou se objevit problémy při házení míčem, orientací v prostoru či běhu ve skupině, ale to je individuální a stejné obtíže mohou mít i děti pravoruké.

Položka dotazníku č. 12 Levoruké děti jsou oproti pravorukým dětem:

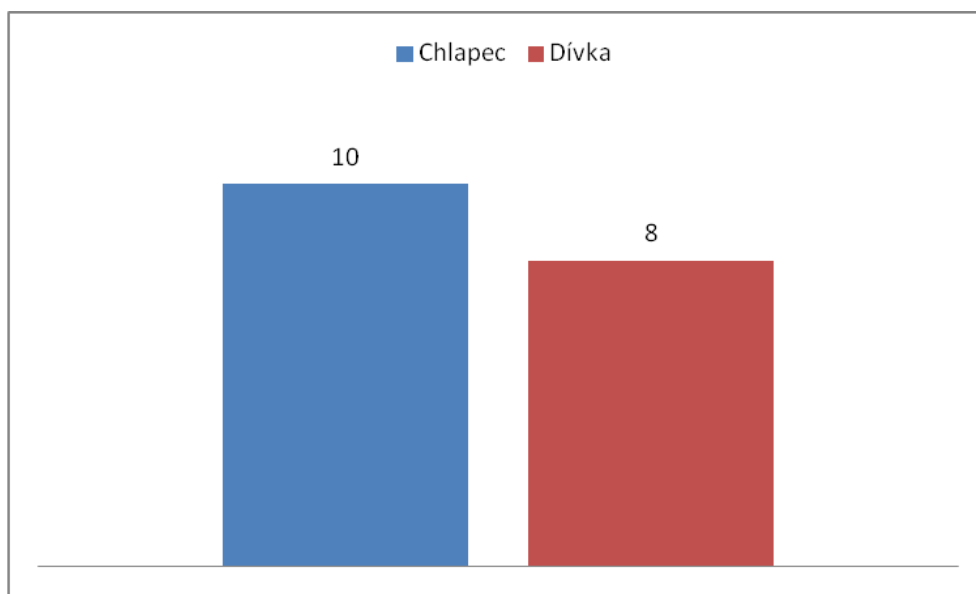

Graf č. 13 Povahové odlišnosti levorukých dětí

Dle názoru učitelek mateřských škol jsou levoruké děti oproti pravorukým více neobratné, mohou být i flegmatické či hyperaktivní nebo citlivé či úzkostné, ale druhá polovina učitelek zastává názor, že nejsou povahově odlišné.

10.2 Vyhodnocení dotazníku pro rodiče levorukých dětí

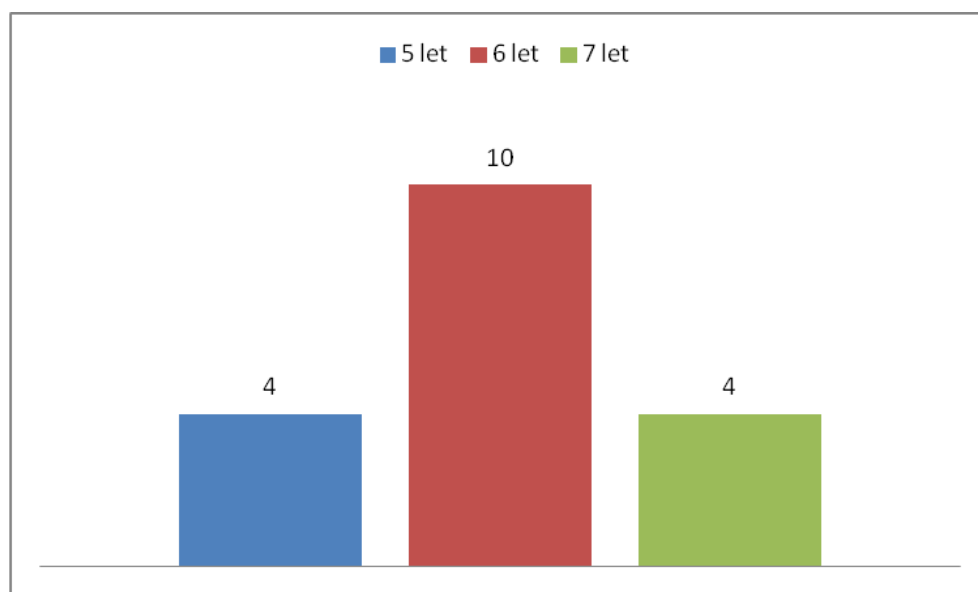
Položka dotazníku č. 1 **Jakého pohlaví je Vaše levoruké dítě?**

Graf č. 14 Pohlaví levorukých dětí

Tímto grafem jsme si ověřili počet levorukých chlapců a levorukých dívek starších 5 let. Chlapců je o dva více než dívek, tudíž jsou počty téměř vyrovnané.

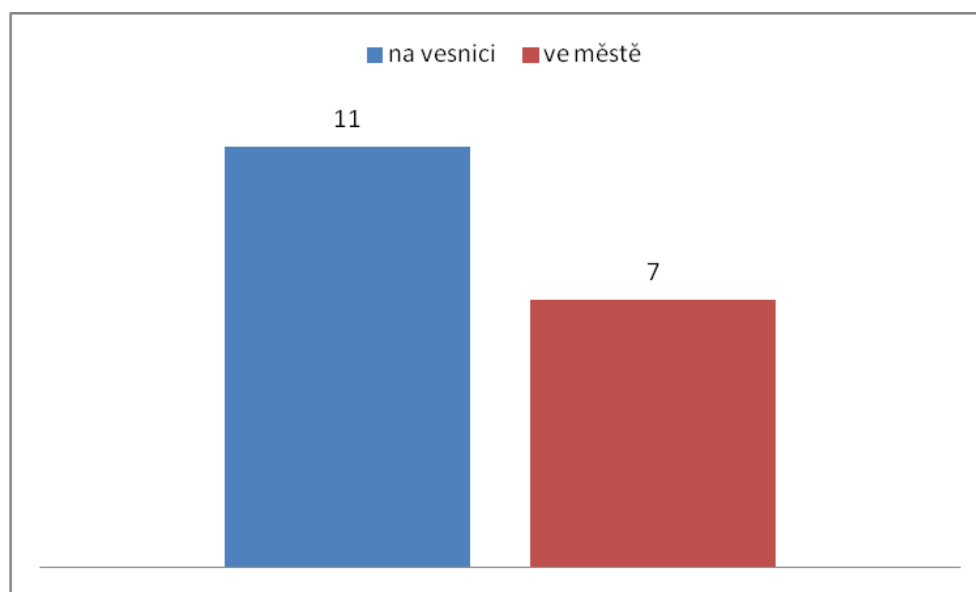
Položka dotazníku č. 2 **Kolik let je Vašemu dítěti?**

Graf č. 15 Věkové složení levorukých dětí

Graf představuje věkové složení levorukých dětí starších 5 let v našem průzkumu. Je viditelné, že převažují děti šestileté. U dětí starších pěti let předpokládáme, že vyhraněnost k levé ruce se nezmění.

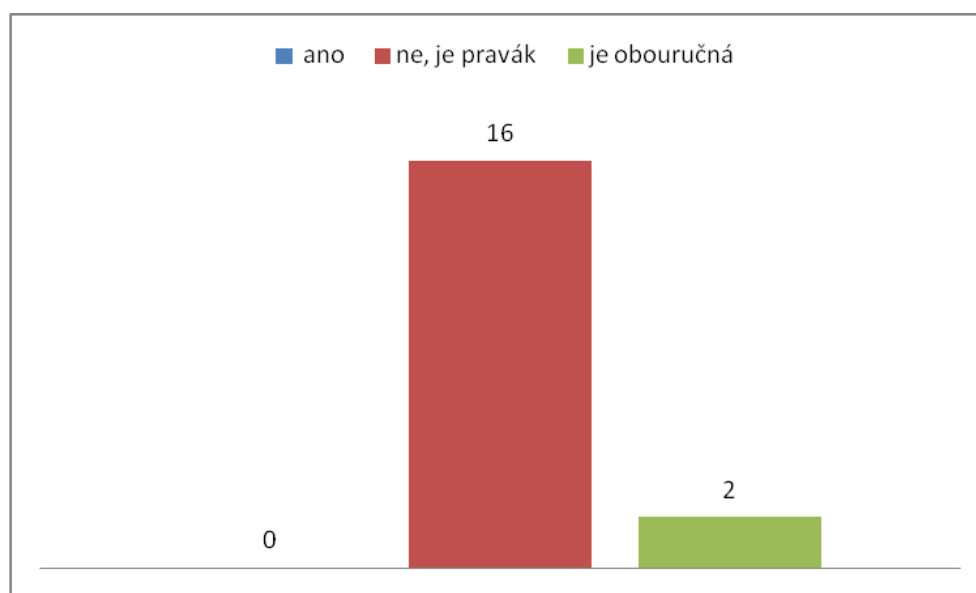
Položka dotazníku č. 3 **Kde Vaše rodina bydlí?**

Graf č. 16 Geografie rodin

Další otázkou v dotazníku jsme zjišťovali, kde bydlí rodiny levorukých dětí. Výsledkem je 11 rodin žijících na vesnici a 7 rodin na vesnici.

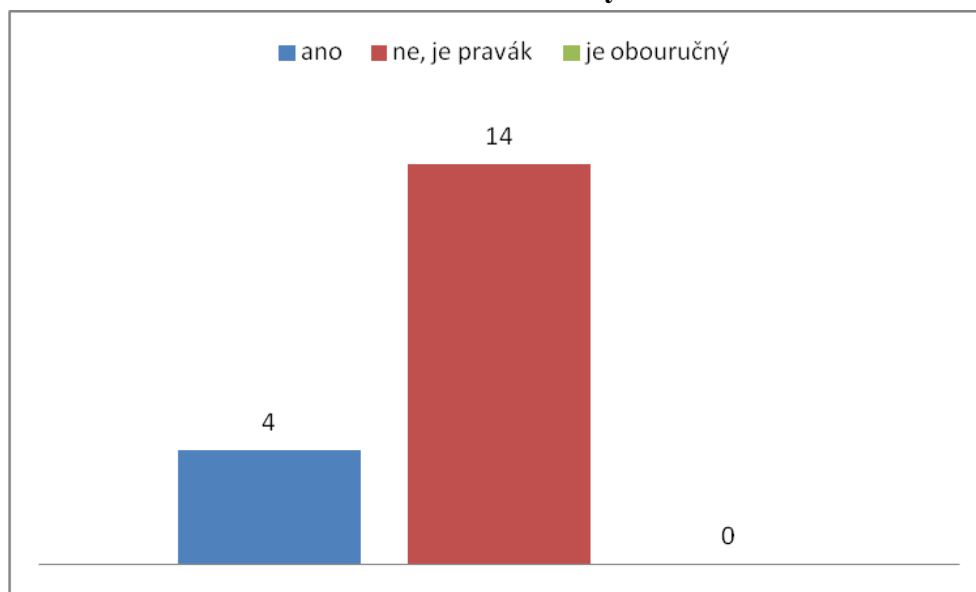
Položka dotazníku č. 4 **Matka dítěte je levoruká?**

Graf č. 17 Levorukost u matek

Tento graf je velmi zajímavý. Ani jedno levoruké dítě nemá levorukou matku. 16 matek je pravorukých a 2 jsou šikovné na obě ruce a užívají pro práci pravou i levou ruku.

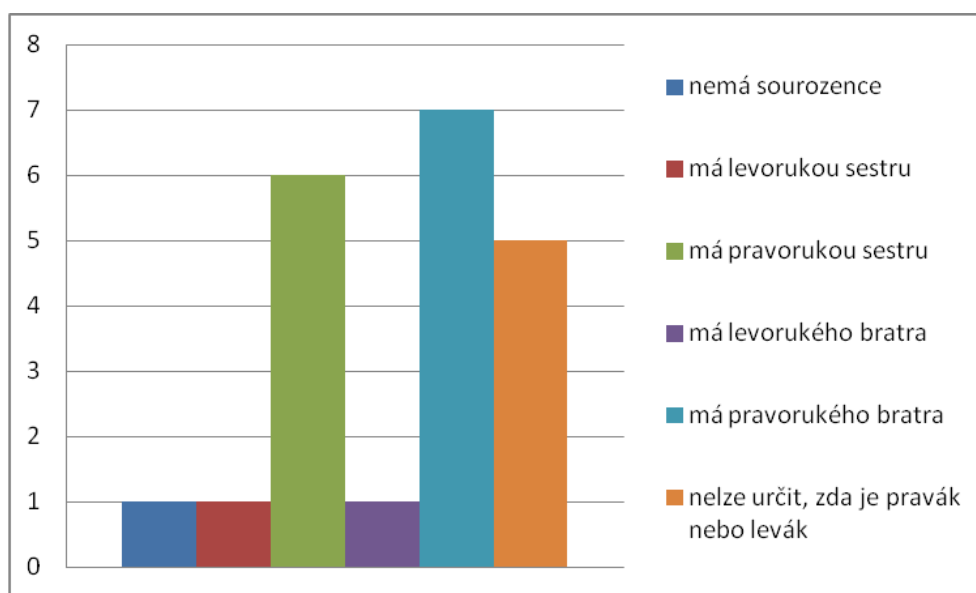
Položka dotazníku č. 5 **Je otec dítěte levoruký?**

Graf č. 18 Levorukost u otců

Na otázku zda je otec levoruký jsme již obdrželi odpověď – 4 otcové levorukých dětí jsou též levorucí, 14 levorukých dětí má otce praváka.

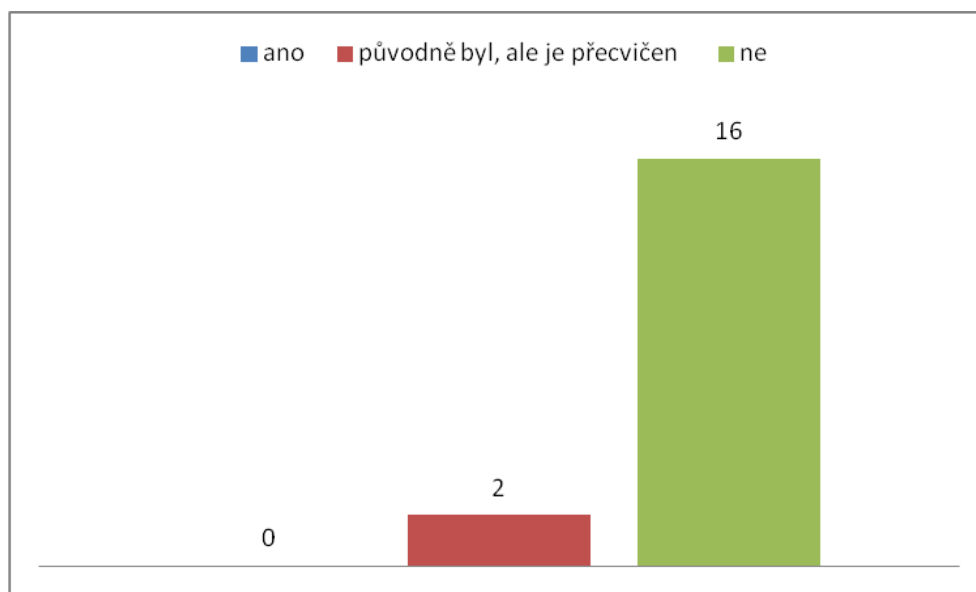
Položka dotazníku č. 6 **Má Vaše levoruké dítě sourozence?**

Graf č. 19 Levorukost u sourozenců

Co se týče sourozenců levorukých dětí našli se pouze dva sourozenci též levorucí, jeden bratr a jedna sestra. Ve většině případů se jedná o sourozence pravoruké nebo ještě ve věku, kdy nelze určit lateralititu.

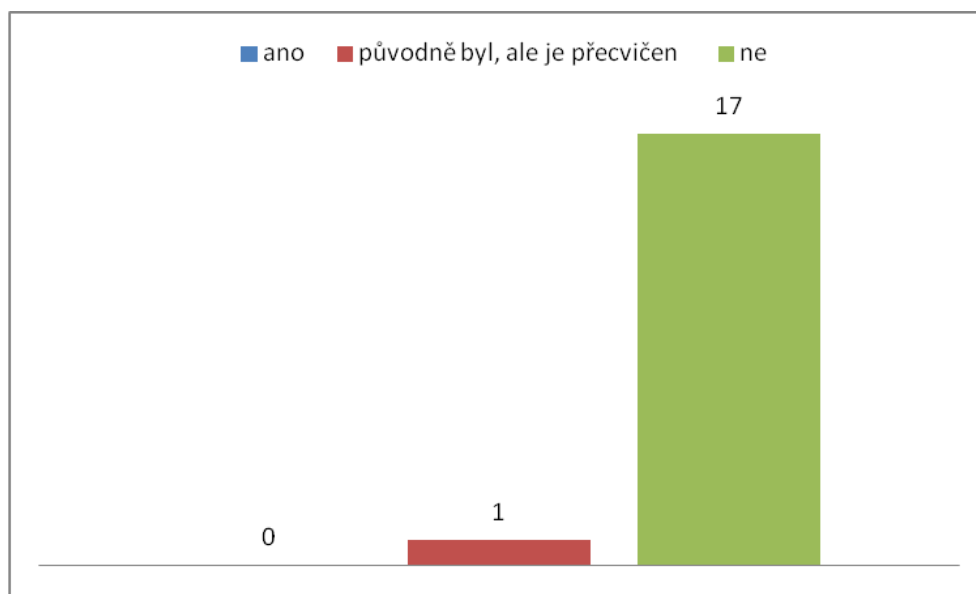
Položka dotazníku č. 7 **Je někdo z rodičů otce dítěte levoruký (tj. babička a dědeček)?**

Graf č. 20 Levorukost prarodičů z otcovy strany

Otázkou číslo 7 jsme chtěli zjistit, zda se levorukost nedědí přes generaci. Ale jak je možné pozorovat z grafu z otcovi strany jsou pouze dva prarodiče přecvičení z leváka na praváka a 16 otců má oba rodiče pravoruké. Z dotazníků víme, že se jedná o jednoho dědečka a jednu babičku.

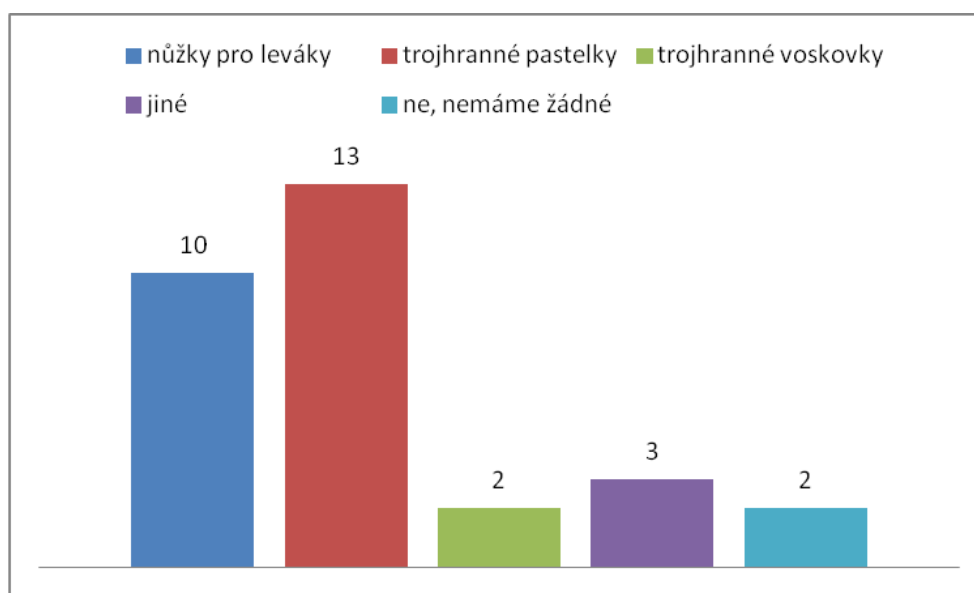
Položka dotazníku č. 8 **Je někdo z rodičů matky dítěte levoruký (tj. babička a dědeček)?**

Graf č. 21 Levorukost prarodičů z matčiny strany

Jako u otázky předchozí jsme se dotazovali na rodiče matky. 17 matek levorukých dětí má oba rodiče pravoruké, jedna matka má původně levorukého otce, jedná se tedy o dedečka dítěte, který byl ale v dětství přecvičen.

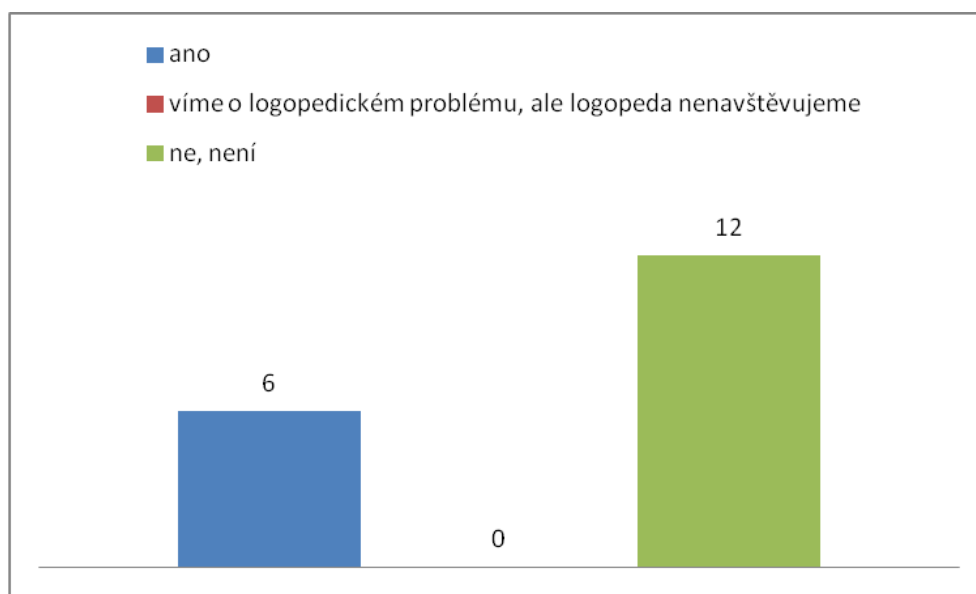
Položka dotazníku č. 9 Máte doma nějaké pomůcky pro levoruké děti?

Graf č. 22 Vybavenost rodin pomůckami pro levoruké děti

Výše uvedený graf znázorňuje vybavenost rodin s levorukým předškolákem pomůckami pro levoruké děti. Dvě rodiny nemají žádné pomůcky pro levoruké, ale deset rodin má doma nůžky pro leváky, třináct rodin vlastní trojhranné pastelky a dvě rodiny pořídili i trojhranné voskovky. Dále najdeme v rodinách levorukých dětí z vybraných mateřských škol pero pro leváky či škrabku na brambory pro levoruké.

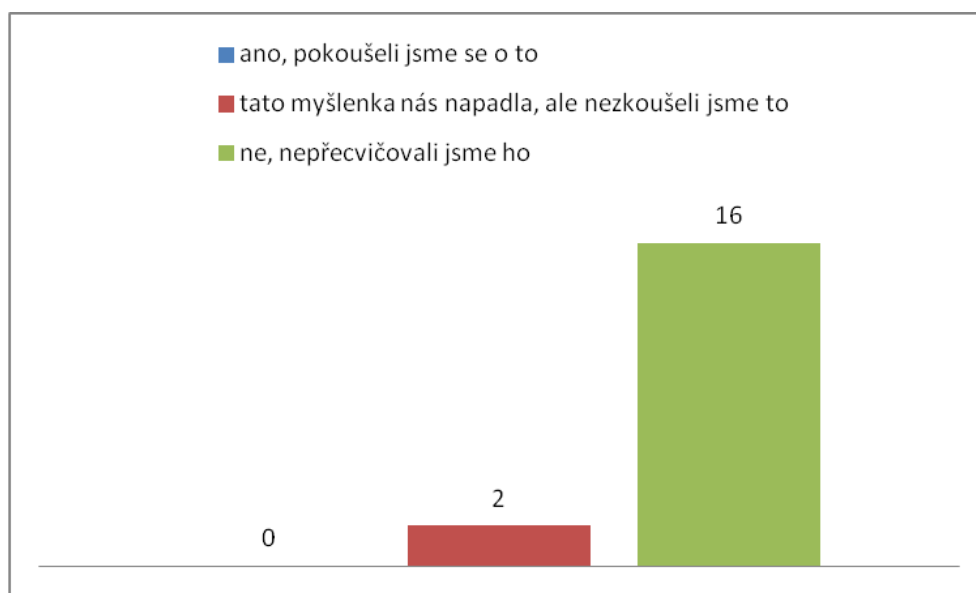
Položka dotazníku č. 10 **Je Vaše levoruké dítě v péči logopeda?**

Graf č. 23 Levorukost a vady řeči

Šest levorukých dětí z osmnácti je v péči logopeda s diagnózou dyslálie, dvanáct dětí nemá logopedickou vadu což svědčí o tom, že levorukost nezvyšuje pravděpodobnost nesprávné či vadné výslovnosti u dítěte.

Položka dotazníku č. 11 **Když jste zjistili, že je Vaše dítě levoruké, pokoušeli jste se ho přecvičit?**

Graf č. 24 Přecvičování levorukých dětí

V současné době již není trend levoruké děti přecvičovat, utvrzuje nás v tom i výsledek poslední otázky z dotazníku pro rodiče. Šestnáct rodičů levorukých dětí při zjištění, že mají doma lévaka ani nepomysleli na přecvičování, ale dvě rodiny tato myšlenka napadla, ale nezkoušeli dítě přecvičit.

11 Shrnutí výsledků praktické části

Průzkum proběhl ve čtyřech mateřských školách v Turnově a čtyřech v okolních vesnicích. Výzkumným vzorkem bylo 204 dětí v předškolním věku, z toho 110 chlapců a 94 dívek. Z tohoto počtu je 18 dětí levorukých ve věku 5 až 7 let a 15 dětí mladších pěti let upřednostňujících levou ruku. Všechny mateřské školy jsou vybaveny nůžkami pro leváky a trojhrannými pastelkami. Učitelky mateřských škol nepozorují výjimečnost levorukých dětí oproti pravorukým dětem. Dle mínění učitelek dělá levorukým dětem oproti pravorukým problémy stříhání, ojediněle i zavazování tkaniček. V povahových rysech jsou tyto děti nejčastěji úzkostlivé, citlivé, ale i flegmatické a mohou být i neobratné. Ovšem většina učitelek zastává názor, že levoruké děti se nijak neliší od pravorukých dětí. Odpovědi učitelek nepoukázaly na žádné výrazné obtíže u levorukých dětí.

Z dotazníku pro rodiče vyplynulo, že více než polovina rodin žije na vesnici. Žádná z matek levorukého dítěte není též levoruká, ovšem čtyři děti mají levorukého otce. Sourozenci levorukých dětí jsou až na dva případy praváci anebo jsou ještě ve věku, kdy lateralitu nelze určit. Z prarodičů levorukých dětí vědí pouze dva dědečkové a jedna babička, že byli v minulosti přecvičení na praváky, jinak jsou všichni pravorucí. Vybavenost rodin pomůckami pro leváky je uspokojivá. Pouze dvě rodiny nemají vůbec žádné pomůcky pro leváky. Ostatní rodiny vlastní většinou nůžky pro leváky a trojhranné pastelky, dále některé i trojhranné voskovky, pero pro leváky i škrabku na brambory uzpůsobenou levorukým lidem. Levorukost nemá vliv řečové vady u dětí předškolního věku. Názor na přecvičování dnešních rodičů je odlišný oproti minulosti. Nikdo z rodičů se nesnažil potlačit levorukost u svého dítěte.

11.1 *Ověření předpokladů průzkumu*

- 1. předpoklad:** Lze předpokládat, že levorukých chlapců je více než levorukých dívek.

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřen jako platný. Dle výsledku průzkumu je ve vybraných mateřských školách 10 levorukých chlapců a 8 levorukých dívek.

2. předpoklad: Lze předpokládat, že více než 60 % levorukých dětí má alespoň jednoho z rodičů levorukého.

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřen jako neplatný. Pouze čtyři děti mají levorukého otce, což představuje pouhých 22 %. Čtrnáct levorukých dětí má oba rodiče pravoruké. Pouze dvě děti mají matku, která je šikovná na obě ruce. Pátrali jsme proto pomocí dotazníku i mezi prarodiči levorukých dětí a opět jsme neuspěli. Ani jeden dědeček a ani jedna babička nejsou levorucí. Ovšem tři tvrdí, že byli v dětství přeučení.

3. předpoklad: Lze předpokládat, že levorukost nezpůsobuje dětem žádné specifické problémy v jejich vývoji.

Ověření předpokladu: Předpoklad byl ověřen jako platný. Dle hodnocení učitelek či ředitelek mateřských škol, je více než 50 % z nich přesvědčeno, že levoruké děti nemají žádné specifické problémy v jejich vývoji.

Závěr

Předložená bakalářská práce je zpracována na téma Leváctví u předškolních dětí. Cílem práce bylo zjistit četnost levorukých dětí v předškolním věku, vliv dědičnosti na levorukost a obtíže, které trápí levoruké děti v jejich vývoji. Především ty problémy, které shledávají učitelky mateřských škol, které s dětmi pracují. Celá práce je rozdělena na dvě části – část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část se zabývala vysvětlením pojmu lateralita. Jsou zde uvedeny testy, které určí lateralitu – test dle Matějčka a Žlaba a orientační test laterality, si mohou vyzkoušet i rodiče. Následuje vysvětlení termínu leváctví, pohledy na leváctví v minulosti a současnosti, které se velmi liší. Zjistili jsme, i že mezi slavnými umělci je nespočetná řada levorukých osobností. Zabývali jsme se především výchovou levorukých dětí v rodině a v mateřských školách. V kapitolách, jež se zaměřují na tuto problematiku, najdou rodiče i učitelky mateřských škol nespočet rad a nápadů, jak s levorukými dětmi pracovat, jak jim uspořádat prostředí, jaké pomůcky jsou v současné době na trhu. Teoreticky jsme pohlédli na problematiku přecvičování levorukých dětí a na následky, které násilné přecvičování může způsobit.

V praktické části byla jako metoda průzkumu zvolena metoda dotazování, technika dotazník. Respondenty průzkumu byli rodiče levorukých dětí v předškolním věku, ředitelky a učitelky mateřských škol. Zkoumaným vzorkem bylo 204 dětí v předškolním věku z mateřských škol na Turnovsku. Z průzkumu vyplynulo, že v osmi mateřských školách je 18 dětí levorukých, z toho 10 chlapců a 8 dívek. Vliv dědičnosti není významný. Pouze čtyři děti mají levorukého otce, žádné z levorukých dětí nemá levorukou matku. Z prarodičů levorukých dětí není nikdo levoruký, pouze dva dědečkové a jedna babička byli v dětství přecvičení z leváka na praváka. Také bylo zjištěno, že levorukost nepůsobí dětem v jejich vývoji žádné zásadní problémy oproti dětem pravorukým.

Cíle, které jsme si pro bakalářskou práci stanovili, byly po pečlivě propracovaném průzkumu splněny. Bakalářská práce pro autorku, jakožto pro učitelku mateřské školy je velmi přínosná a to především praktickými radami pro práci s levorukými dětmi předškolního věku.

Navrhovaná opatření

Na základě výše shrnutých zjištění lze navrhnout následující opatření, která jsou vhodná pro rodiče levorukých dětí i pro učitelky, které s dětmi pracují.

V předškolním věku si děti vytvářejí základní návyky spojené s kreslením i malováním a postupně začínají upřednostňovat jednu ruku. Vytvářejí si tak návyky na celý život. Velmi důležité je proto, aby si správně osvojili úchop psacího náčiní (tužky, pastelky). Pro levoruké děti je někdy obtížnější upevnit si směr psaní – zleva doprava. Proto bývá v počátku přirozená tendence leváků psát opačně. Tuto činnost si musí postupně osvojit a automatizovat si ji. Proto je vhodné kreslit s levorukými dětmi čáry zleva doprava, stavět kostky v tomto směru, určovat v řadě obrázků, co je první a co poslední.

Odlišnost při psaní a kreslení mezi praváky a leváky je v náklonu papíru či pracovního listu. U leváků je papír vždy nakloněný levým horním rohem nahoru. Tento sklon papíru umožňuje správné postavení ruky.

Držení tužky zůstává stejné jako u praváků, pouze v levé ruce. To znamená, že tužka leží na posledním článku prostředníku, shora ji přidržuje bříško palce a ukazováku. Ruka a prsty jsou uvolněny, nesvírají tužku křečovitě, ukazovák není prohnutý. Prsty jsou od hrotu tužky vzdáleny přibližně 3 až 4 centimetry. Prsteníček a malíček jsou volně pokrčeny v dlani. Směr horního konce tužky směřuje vždy do oblasti mezi levým ramenem a loktem. Paže je uvolněná, pohyb vychází z ramene a lokte.

Nejčastější chybou bývá u leváků tendence ruku v zápěstí nadměrně ohýbat, vykrucovat. Důsledkem tohoto postavení ruky je zvýšená únava při psaní a kreslení, bolestivost celé paže, nechť psát a malovat (Bednářová, Šmardová 2006, s. 56, 57).

Při pracovních činnostech jako je malování, lepení, stříhání a jiné uspořádáme levákovi pracoviště stranově obráceně než pravákovi a ostatním dětem ve třídě vysvětlíme, proč tomu tak je.

U držení příboru je doporučováno, aby dítě drželo lžici v levé ruce, ale vidličku a nůž podle toho, co mu vyhovuje, co je pro něho pohodlnější.

Při uspořádání nábytku v pokoji levorukého dítěte je vhodné brát v úvahu, aby byl vypínač světla přístupný levé ruce. Pokud dítě raději leze do postele z určité strany, je dobré mu vyhovět. Je-li u postele noční stolek, mělo by si dítě samo určit, na které straně postele ho

chce mít. Při výběru psacího stolu, by měli rodiče hledět na dostatek prostoru pro levou ruku. Osvětlení u stolu umístit tak, aby si dítě při práci nestínilo.

Když už jsou levoruké děti ve věku, kdy mohou začít pomáhat v kuchyni, neměly by zde chybět některé nástroje vhodné pro levoruké – škrabka na brambory, pozor na některé nože, např. nůž na máslo a velkým nebezpečím jsou naběračky s nalévací hubičkou.

Seznam použitých zdrojů

- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V., 2006. *Rozvoj grafomotoriky*. 1. vyd. Praha: Computer Press. ISBN 80-251-0977-1.
- DRNKOVÁ, Z., SYLLABOVÁ, R., 1983. *Záhada leváctví a praváctví*. 1. vyd. Praha: Avicenum.
- HEALEY, J. M., 2002. *Leváci a jejich výchova*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-701-9.
- INSTITUT PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVÍ ČR, 2011. Analýza výsledků šetření v PPP. In: *Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR* [online]. [vid. 15. 10. 2011]. Dostupné z: http://www.ippp.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=311&Itemid=323
- JANEČKOVÁ, D., 2004. *Hry pro pravo – levou orientaci (a pro radost)*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobíáš. ISBN 80-7311-024-5.
- Leváctví, 2011. In: *WIKIPEDIE – Otevřená encyklopedie* [online]. [vid. 3. 11. 2011]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Leváctví>
- PEUTELSCHMIEDOVÁ, A., 2009. *Logopedické poradenství*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2666-3.
- SOVÁK, M., 1973. *Výchova leváků v rodině*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- SOVÁK, M., 1972 *Nárys speciální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- SWIERKOSZOVÁ, J., 2010. *Diagnostika leváctví, práce s levorukým dítětem*. [seminář]. Praha.
- SYNEK, F., 1991. *Záhady levorukosti*. 1. vyd. Praha: Horizont. ISBN 80-7012-054-1.
- VODIČKA, I., 2008. *Nechte leváky drápat: metodika levorukého psaní, kreslení, malování*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-479-3.

ZELINKOVÁ, O., 2008. *Dyslexie v předškolním věku?* 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-321-5.

ZOCHE, H. J., 2008. *Vidím svět i z druhé strany.* 1. vyd. Praha: Euromedia Group – Ikar. ISBN 80-249-0647-3.

Seznam příloh

Příloha A – Dotazník pro ředitelky mateřských škol

Příloha B – Dotazník pro rodiče levorukých dětí

Příloha A – Dotazník pro ředitelky mateřských škol

Dobrý den,

jmenuji se Barbora Drahoňovská a jsem studentkou Speciální pedagogiky předškolního věku na Technické univerzitě v Liberci. Pro účely mé bakalářské práce s tématem Leváctví u předškolních dětí Vás prosím o vyplnění dotazníku, který bude sloužit pouze pro můj průzkum uskutečňovaný v mateřských školách na Turnovsku.

Otázky 1 až 7 jsou obecné pro celou třídu. Od čísla 8 jsou dotazy zaměřené pouze na pětileté až sedmileté levoruké děti ve Vaší třídě.

Moc Vám děkuji za ochotu a spolupráci.

1. Vaše mateřská škola se nachází?

- a) na vesnici
- b) ve městě

2. Jaký je věk dětí ve Vaší třídě?

3. Kolik dětí máte ve třídě (z toho chlapců + dívek)?

4. Vykytují se ve Vaší třídě levoruké děti ve věku 5 až 7 let? (V případě, že ano uveďte počet.)

5. Kolik z daného počtu levorukých dětí pěti až sedmiletých je dívek?

6. Pozorujete ve třídě děti mladší 5 let upřednostňující levou ruku? (V případě, že ano uveďte počet.)

7. Jaké pomůcky pro leváky používáte v mateřské škole?

- a) nůžky pro leváky
- b) trojhranné fixy
- c) trojhranné pastelky
- d) trojhranné voskovky
- e) ořezávátko pro leváky
- f) jiné (uveďte jaké)

8. Pozorujete nějakou výjimečnost u levorukých dětí ve Vaší třídě oproti pravorukým?

- a) ano (uveďte jakou)
- b) spíše ne
- c) vůbec ne

9. Levorukým dětem dělají podle Vašeho uvážení problémy tyto činnosti (možnost více odpovědí)?

- a) modelování
- b) stříhání
- c) lepení
- d) malování pastelkami
- e) jiné (uved'te jaké)
- f) neshledávám žádné výrazné problémy

10. V oblasti sebeobsluhy dělají levorukým dětem obtíže následující činnosti (možnost více odpovědí)?

- a) užívání příboru
- b) zapínání knoflíků
- c) zapínání zipu
- d) zavazování tkaniček
- e) jiné (uved'te jaké)
- f) neshledávám žádné výrazné problémy v sebeobsluze

11. V oblasti hrubé motoriky se nedaří levorukým dětem tyto činnosti (možnost více odpovědí)?

- a) běh ve skupině
- b) orientace v prostoru
- c) hod míčem
- d) chůze po schodech
- e) jiné (uved'te jaké)
- f) neshledávám žádné výrazné problémy v oblasti hrubé motoriky

12. Levoruké děti jsou oproti pravorukým dětem (možnost více odpovědí)?

- a) citlivé (úzkostné)
- b) flegmatické
- c) agresivní
- d) hyperaktivní
- e) neobratné
- f) neshledávám žádné výrazné odlišnosti leváků od praváků

Příloha B – Dotazník pro rodiče levorukých dětí

Dobrý den,

jmenuji se Barbora Drahoňovská a jsem studentkou Speciální pedagogiky předškolního věku na Technické univerzitě v Liberci. Pro účely mé bakalářské práce s tématem Leváctví u předškolních dětí Vás prosím o vyplnění dotazníku, který bude sloužit pouze pro můj průzkum uskutečňovaný v mateřských školách na Turnovsku.

Dotazník, který jste právě obdrželi, se celý týká pouze problematiky levorukosti u Vašeho dítěte. Moc Vás prosím o jeho vyplnění. Pro mne jsou to nesmírně cenné informace a velice Vám za ně děkuji.

1. Jakého pohlaví je Vaše levoruké dítě?

- a) chlapec
- b) dívka

2. Kolik let je Vašemu dítěti?

- a) 5 let
- b) 6 let
- c) 7 let

3. Kde Vaše rodina bydlí?

- a) na vesnici
- b) ve městě

4. Matka dítěte je levoruká?

- a) ano
- b) ne, je pravák
- c) je obouručná

5. Je otec dítěte levoruký?

- a) ano
- b) ne, je pravák
- c) je obouručný

6. Má vaše levoruké dítě sourozence (pokud jich je více, udělejte poznámku za vybranou odpověď)?

- a) ne, nemá sourozence
- b) ano, má levorukou sestru
- c) ano, má pravorukou sestru
- d) ano, má levorukého bratra
- e) ano, má pravorukého bratra
- f) ano, ale nelze určit, zda je pravák nebo levák

7. Je někdo z rodičů otce dítěte levoruký (tj. babička a dědeček)?

- a) ano (uved'te, zda se jedná o otce či matku)
- b) původně byl, ale je přecvičen (uved'te, zda se jedná o otce či matku)
- c) ne

8. Je někdo z rodičů matky dítěte levoruký (tj. babička a dědeček)?

- a) ano (uved'te, zda se jedná o otce či matku)
- b) původně byl, ale je přecvičen (uved'te, zda se jedná o otce či matku)
- c) ne

9. Máte doma nějaké pomůcky pro levoruké děti?

- a) nůžky pro leváky
- b) trojhranné pastelky
- c) trojhranné voskovky
- d) jiné (uved'te jaké)
- e) ne, nemáme žádné

10. Je vaše levoruké dítě v péči logopeda?

- a) ano (uved'te prosím jaký je problém)
- b) víme o logopedickém problému, ale logopeda nenavštěvujeme
- c) ne, není

11. Když jste zjistili, že je vaše dítě levoruké pokoušeli jste se ho přecvičit?

- a) ano, pokoušeli jsme se o to
- b) tato myšlenka nás napadla, ale nezkoušeli jsme to
- c) ne, nepřecvičovali jsme ho